

Čína - africké státy

Motivy, vznik a vývoj partnerství

Jan Trnka

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému učiteli a konzultantovi, Mgr. Michalu Vančurovi, Ph.D., za množství podnětných připomínek, dědovi Václavu Hůrkému za pečlivou korekci a konečně svému bratru Tomáši Trnkovi za vytvoření matematického modelu k výpočtu korelace.

Obsah

1	Úvod.....	2
2	Motivy čínsko-afriické spolupráce.....	4
	2.1 Čína – Hospodářský růst předpokladem světového významu.....	4
	2.2 Africká dělítka a spojnice.....	5
	2.3 Specifika čínského přístupu.....	6
3	Historie spolupráce.....	10
4	Forum o čínsko-afriické spolupráci.....	12
	4.1 Institucionální vývoj.....	12
	4.2 Rámec spolupráce.....	12
	4.3 Obchod, investice, finance.....	13
	4.4 Další oblasti spolupráce.....	14
5	Spolupráce v mezinárodních organizacích.....	16
6	Vojenská spolupráce.....	17
7	Dopad čínsko-afriické spolupráce na místní aktivity Západu.....	18
8	Závěr.....	20
9	Přílohy.....	23
10	Použitá literatura.....	38

1 Úvod

Situaci, v níž se svět na počátku 21. století ocitá, bychom mohli charakterizovat jako „částečně globalizovanou“. Dnešní svět je propojený, avšak míra této provázanosti se v jednotlivých oblastech lidské činnosti zásadně liší. Zatímco pojem „světová ekonomika“ je používán zcela běžně, neboť jednotlivá národní hospodářství fungují dohromady jako jeden celek, sousloví „světová politika“ neexistuje, ba dnešnímu člověku zní až zlověstně. Ačkoliv proces vzájemného propojování v mezinárodních vztazích pozorujeme, děje se tak maximálně na úrovni několika desítek států, nikoliv na úrovni globální. Opravdu globální politické těleso, Organizace spojených národů, se potýká se závažnými problémy, mezi něž patří i ztráta důvěry.

Klíčem k znovunastolení důvěry v globální multilateralismus, který OSN představuje, je pochopit, proč nám pojem „světová politika“ může připadat negativní. Snad je tomu proto, že žádný člověk jako jedinec nemůže obsáhnout dění na celém světě, nemůže a často ani nechce svět jako celek dostatečně pochopit, a přesto ho utváří. Člověk dnešní doby má nebezpečně mnoho příležitostí, jak ovlivnit dění, kterému nerozumí. Jejich rozsah je závratný a není možné je při zachování demokracie omezit, proto zřejmě jediným možným způsobem, jak jim čelit, je zajímat se o dění ve světě, informovat o něm ostatní, snažit se nezasahovat do těch problémů kterým zcela nerozumíme a jednat racionálně, avšak s nezbytnou dávkou citu. Působení cizích aktérů v našem okolí zabránit nelze. Jedinou cestou jak ho kultivovat a spoluutvářet je dialog všech se všemi, který multilaterální, neboli mnohostranné, instituce zajišťují.

Prispět svým skromným dílem k informovanosti, jež je pro každý dialog klíčová, necht' je poslání této práce.

Počátek nového století s sebou přináší mnoho diskusí o jeho nadcházející podobě. Významná část těchto více či méně vážných spekulací pracuje do určité míry s myšlenkou všeobecného vzestupu Číny. Vnímání Číny západní společností, kam již můžeme zařadit i Českou republiku, je silně zatíženo neznalostí Číny, její kultury a společnosti. Množství polopravd a předsudků, v případě České republiky, plyne i z vlastních zkušeností s komunistickým režimem. Přestože bývalý československý a současný čínský režim mají bezesporu mnoho společného, v mnohých aspektech, hospodářských i společenských, se liší. Opomenout také nemůžeme současnou mezinárodní situaci, která je zásadně odlišná od doby, kdy fungovala komunistická vláda v Československu, a na níž musí současná Čína ve všech oblastech reagovat. O čínském „mírovém vzestupu“¹, jak je oficiálně formulován čínskou vládou, má již jisté povědomí mnoho obyvatel západního světa, nutno však přiznat, že toto povědomí je silně omezené na fenomén „made in china“, respektive na hospodářskou oblast, přičemž ostatní neméně významné oblasti zůstávají upozaděny.

Vzestup Číny je komplexní fenomén, přestože rychlost vývoje se v různých oblastech činnosti liší. Ačkoliv rozvoj Číny samotné je pro svět podstatný, neméně důležitý je její opětovně navázaný kontakt se zeměmi Jižní Ameriky a Afriky. Podobně jako Evropa, Severní Amerika a další anglofonní země fungují jako určitý celek, může tomu v budoucnosti být v případě Číny a zmíněné Jižní Ameriky a Afriky. Při budování tohoto partnerství bude značnou roli hrát i přístup Západu k těmto oblastem.

Tato analýza se zaměřuje na vztah Číny k africkým zemím. Jejím záměrem je podat odborné i laické veřejnosti ucelenou a srozumitelnou analýzu a poskytnout tak vstup do problematiky vzniku, historie, současných vývojových trendů a možného budoucího směřování čínsko-afrického partnerství. Cílem je zpracovat četné, avšak útržkovité, informace především světových médií a

i Jde o oficiální zahraničně-politickou doktrínu Čínské lidové republiky, jež upřednostňuje měkkou sílu před agresivitou, která vždy v minulosti vzestup velmoci provázela. Doktrína byla poprvé představena na sklonku roku 2003 a je považována za jednu z prvních iniciativ čtvrté generace čínských komunistických vůdců.¹

konfrontovat je s čínskými oficiálními zprávami, akčními plány spolupráce a s dosavadními pracemi nejrůznějších zahraničních i českých odborníků. Důraz byl kladem na nalezení a vysvětlení nově vzniklých spojnic a závislostí afrických států na Číně a naopak.

Prvním dílčím cílem bylo analyzovat hospodářský rozmach Číny a její motivaci pro spolupráci s africkými zeměmi, druhým je analýza africké současnosti. Z těchto dvou cílů vyplynul třetí dílčí cíl - zodpovězení otázky, co může africkým zemím spolupráce s Čínou přinést, v čem je může ohrozit a konečně zda a proč dávají africké státy při spolupráci přednost Číně před státy Západu. Pro pochopení současného vývoje spolupráce je nezbytné pochopit vývoj minulý, proto dalším dílčím cílem je představit historii vzájemných vztahů s důrazem na posledních padesát let a nalézt tendence dlouhodobého směřování partnerství i nejnovější myšlenky, které na dlouhodobý vývoj navazují a pokračují v něm. Pátým dílčím cílem je vysvětlit vzájemnou spolupráci na mezinárodním poli a ověřit její existenci na příkladech. Dalším je zmapovat existenci vojenské spolupráce. Sedmý a poslední dílčí cíl je zaměřen na Západ, je jím zjistit jaký vliv má čínsko-africká spolupráce na aktivity Západu v Africe, najít příčiny současného vytlačování Západu z Afriky a nastínit možné úpravy v politice Západu vůči africkým zemím.

2 Motivy čínsko-africké spolupráce

2.1 Čína – Hospodářský růst předpokladem světového významu

Podle zprávy OSN zaměřené na demografický vývoj ve světě² bude v roce 2050 na Zemi žít téměř 9 miliard lidí, přičemž necelých šest miliard z nich bude mít domov v Asii. Jen v Číně žilo v červenci roku 2007 podle oficiálních odhadů zveřejněných CIA 1.322 miliard lidí. Přestože zdejší porodnost byla omezena, nadále zdejší populace podle CIA roste rychlostí 0.6% za rok. Není tedy pochyb o tom, že lidnatost Číny zůstane i nadále vysoká.

Nicméně světový význam státu v dnešní době nezávisí pouze na počtu obyvatel, ale zejména na celkové hospodářské síle. Ta je dána nejen lidnatostí, ale také hospodářskou vyspělostí. V případě Číny hospodářský růst v posledních letech běžně dosahuje hodnot okolo 10%^{ii 3}.

Rámeček 1: Čína minulosti a současnosti

Po vyhlášení Čínské lidové republiky v roce 1949 nastolil její vůdce Mao Ce-tung směr socialismu, státního vlastnictví a vypořádání se s tradicionalismem. Jeho cílem bylo Čínu radikálně zmodernizovat. Tento cíl si kladl i radikální a rozsáhlý program přeměny hospodářství – Velký skok kupředu. Probíhal mezi roky 1958 a 1961 a vytvářel tzv. lidové komuny¹⁹. Jednalo se nejen o samostatné výrobní jednotky v zemědělství i průmyslu, samostatná byla i obrana nebo školství. Jejich realizací měl být urychlen přechod ke komunistické společnosti. Podle vědců Marka Pečenky a Petra Luňáka byl plán však natolik radikální a špatně naplánovaný, že i vlivem přírodních katastrof a následně špatné úrody v roce 1959 vyústil v hladomor. Neúspěch plánu měl za následek oslabení pozice Mao Ce-tunga. Ten se pokusil svou moc posílit a za pomoci radikální levice zahájil tzv. Kulturní revoluci, která postavila Čínu na pokraj občanské války a zcela rozvrátila hospodářství. Po smrti Mao Ce-tunga v roce 1976 byli jeho nejbližší stoupenci v čele s jeho ženou Ťiang Čing odstraněni a odsouzeni za „spiknutí proti státu“. Zpět k moci se dostali politici, kteří byli Maem na počátku kulturní revoluce z čela strany odstraněni, mezi nimi i Teng Siao-pching¹⁹.

Tato politická garnitura v roce 1978 zahájila reformy, které stály na počátku dnešního ekonomického boomu³ (příloha 1). Podle Zulu Hua Mohsin S. Khana bylo podstatou reformy především snížení vládních investic do zemědělství, snižování podílu podniků ve státním vlastnictví ve prospěch družstevního vlastnictví a zároveň zavádění tržních prvků, které družstvům uvolnily ruce, takže družstva mohla volně nakládat se svými přebytky, odměňovat nejlepší dělníky, ale také propouštět ty, kteří byli družstvu přítěží. Reformy vedly k výraznému zvýšení produktivity práce, která vzrostla v období 1978-1994 až o 4%ⁱⁱⁱ, a podle obou vědců se stala hlavním motorem hospodářského růstu. Požadavek na zvýšení produktivity také vyústil k zestíhnutí zemědělského sektoru ve prospěch průmyslu, lidé se stěhovali do měst, zejména do více než deseti pobřežních zón, kde v rámci tzv. politiky otevřených dveří a za výhodných daňových podmínek vznikaly nové továrny zahraničních investorů. Neopomenutelnou podmínkou růstu byly také rozsáhlé vládní investice do infrastruktury a kvalifikace dělníků. Hospodářský růst Číny založený na zmíněných základech se stal stabilním⁴. Na počátku roku 2008 je podle CIA World Factbook čínský hrubý domácí produkt desetkrát vyšší, než byl na počátku reformy v roce 1978. Je druhý největší na světě, po HDP USA, přesto v přepočtu na obyvatele patří čína k rozvojovým zemím^{iv}.

Bohatství, které Číně z výroby plyne jí umožňuje kromě vlastního vesmírného programu také rozsáhlou modernizaci armády, velkorysou vnitrostátní rozvojovou politiku a mimo jiné také aktivní zahraniční politiku a hospodářskou expanzi, která směřuje zejména na území Jižní Ameriky a do Afriky.

Mezi hlavními výzvami pro čínskou ekonomiku patří udržení přijatelné míry inflace, zajištění přísunu surovin pro výrobu, boj s rozsáhlou korupcí, zajištění přísunu potravin pro obyvatelstvo a v neposlední řadě zlepšení životního prostředí, které je do značné míry spojeno s nutností modernizovat energetický sektor³.

ii Podle údajů CIA World Factbook dosáhl růst čínského hospodářství v roce 2007 dokonce hodnoty 11.4%³.

iii Takové zvýšení produktivity práce nemá ve světě obdoby. Například asijské ekonomické tygři (Singapur, Korea, Taiwan) dosáhly ve zmíněném období dvouprocentního nárůstu, Spojené státy americké pak jen 0.4%⁵.

iv Čínský hrubý domácí produkt na hlavu byl podle CIA World Factbook v roce 2007 5300 USD.

Expanze jako přirozený vývoj

Ještě v 80. letech Čína ve světě investovala minimálně. Bylo to způsobeno nedostatkem finančních prostředků, velkou mírou hospodářské samostatnosti i značnou mírou politického izolacionismu. Nyní již hospodářská expanze představuje přirozené vyústění dlouhodobého růstu čínského hospodářství. Ekonomika zkrátka již „přerostla“ hranice své země.

Stalo se tak zejména proto, že je zaměřena na výrobu velkého objemu spíše levného a méně sofistikovaného zboží s menším množstvím přidané hodnoty. A ačkoliv dlouhodobá čínská hospodářská strategie přirozeně směřuje k výrobě zboží s vyšší přidanou hodnotou a již nyní můžeme v tomto ohledu pozorovat určitý posun (*přílohy 2,3,4*), jedná se o proces následujících desetiletí, nikoliv několika málo let.

K tomu, aby si ekonomika udržela své tempo i nadále, je nutná nejenom poptávka po čínských výrobcích, ale zejména dostatek energií a surovin pro jejich výrobu či možnost dlouhodobých čínských zahraničních investic. Černý kontinent splňuje tyto požadavky vrchovatou mírou.

Čínskou motivaci pro spolupráci s Afrikou trefně shrnuli J. Eisenman a J. Kurlantzick ve svém článku pro Current History:

„Rostoucí čínský průmysl potřebuje nové dodavatele energií a surovin, jeho diplomaté požadují podporu v mezinárodních organizacích a jeho propaganda stále hledá podporu spojenců, aby urychlila prosazení čínských zájmů, a pokud to bude nezbytné, aby oponovala USA.“⁵
- Joshua Eisenman, Joshua Kurlantzick, 2006

2.2 Africká dělítká a spojnice

Afrika se narozdíl od Číny nedá považovat za jednotné území. Je rozdělená do mnoha států, které se v mnoha ohledech značně liší. Rozdíly panují v legislativě a vládních systémech, jejichž základy byly položeny různými koloniálními velmocemi. Rozdíly dále panují v úrovni rozvoje, momentální politické situaci a v mnoha dalších faktorech^v závislých například na pozici země v bipolárním světě studené války. Avšak i přes tyto odlišnosti mají zdejší státy mnoho společných problémů. Mezi ně bohužel často patří deficit demokracie, všudypřítomná chudoba, nedostatečná infrastruktura, slabé zdravotnictví a školství, nedostatek zahraničních investic či diskriminující mezinárodní tržní systém.

Společné problémy dávají vytvořit společné cíle, tudíž je možno formulovat i africké požadavky na spolupráci. Imperativem je zde rozvojová pomoc, neoficiálně i nezasahování do vnitřních záležitostí, čili minimální požadavky na dodržování demokratických standardů a lidských práv. Důležitým, avšak opomíjeným, motivem spolupráce s Čínou může být i prostá pozornost a úcta, která se jim od čínských politiků a diplomatů dostává.^{vi6}

Rámeček 2: Afrika 21. století – příklad Ghanské republiky

Zrod Ghany z kolonie Velké Británie v březnu roku 1957 představoval úplný počátek africké dekolonizace. Její první prezident Dr. Kwame Nkrumah nebyl jen bojovníkem antikolonialismu, ale také velkým vizionářem a tvůrcem myšlenky panafrické jednoty^{vii 7}. Namísto vizí však přišlo v letech 1965-1966 vystřízlivění na mnoho let dopředu.

^v Významné rozdíly panují i v používaných technologiích nebo v klíčovém odvětví ekonomiky.

^{vi} Na počátku roku 2007 podnikl současný čínský prezident Chu Tin-tehao cestu po Africe. Během dvanáctidenní cesty navštívil osm zemí, přičemž se nevyhnul ani těm, které Západ řadí mezi „problémové“, kvůli nedodržování lidských práv, tj. Súdánu a Zimbabwe. Na samotnou návštěvu navázaly podpisy významných smluv o čínských investicích a obchodu.

^{vii} Tato myšlenka se realizovala ve vytvoření Organizace africké jednoty (Organisation of African Unity, OAU) v květnu 1963, jež byla v červenci 2002 nahrazena dnešní Africkou unií.

Ghana se řadí k zemím bohatým na nerostné suroviny, které jsou závislé jen na několika vývozních komoditách. Jedná se o kakao, zlato, mangan a dřevo. Pěstování kakaa zde má dlouhou tradici. Jeho prodej v 60. letech umožnil vybudovat po druhé světové válce na tehdejší dobu rozsáhlou síť infrastruktury a služeb. Realizovaly se rozvojové a sociální projekty, masově rostla i populace. Zvýšené výdaje se financovaly z dlouhodobého příznivého vývoje v kakaovém průmyslu, z garantované ceny surového zlata a z nově vznikajícího dřevařského průmyslu⁸. Avšak právě vlivem nadměrné ghanské produkce se cena kakaa v letech 1965-1966 hluboce propadla⁹. Úpadek charakterizovaly jak výkyvy cen klíčových artiklů, tak odchod zahraničních investorů a politický marasmus. Po dvacet let do země nepřišel žádný investor a mezi exportní položky nebyla zařazena nová plodina. Návrat demokracie roku 1992, ani vstup do WTO k 1.1.1995 hospodářskou stabilitu nepřinesl¹⁰. Dna ekonomika dosáhla mezi lety 2000 a 2001, pak se od něho, díky rozpočtové a měnové politice boje s inflací, odrazila. Jak Aleš Kocourek pro časopis Mezinárodní politika píše, hrubý domácí produkt Ghany v minulých letech rostl minimálně o 5%, relativně dobrá inflace je na zhruba 10%. Pozitivem je i vysoký podíl malých a středních podniků¹¹. Přímé zahraniční investice sice dosahují 150 milionů USD ročně, avšak zpracovatelský průmysl se nadále krčí pod 10% tvorby HDP, což dokazuje, že investice udržují pozici Ghany jako exportéra nezpracovaných surovin. Stálými negativy jsou však vysoká míra korupce a šedé ekonomiky¹⁰. Stejně jako ostatní africké státy, i Ghana trpí ve velké míře chudobou svého obyvatelstva. Podle odhadů CIA pod její hranicí v roce 2007 žilo 28.5% obyvatelstva⁹. Proto jednou z hlavních výzev je úspěšná realizace Rozvojových cílů tisíciletí. Ty se v některých oblastech, například ve školství, naplňovat daří⁷, v jiných, například právě v zredukování množství lidí žijících pod hranicí chudoby, však jejich realizace leží v nedohlednu¹². První prioritou při dosahování cílů byl nastaven rozvoj lidských zdrojů, dále jde o investice do modernizace drobného zemědělství, které živí většinu populace, do infrastruktury či ekonomického managementu. WTO nabídla dotace a půjčky ve výši až 300 milionů USD⁷. Cílem Ghany je ve středně dlouhém horizontu získat status země se středně velkými příjmy a vybudování vlastního zpracovatelského průmyslu¹³. Nutností je udržení růstu hospodářství. V tom v posledních letech do značné míry začala hrát svou roli Čína, která zde investuje do zemědělství a odkupuje kakao i nerostné suroviny, především zlato, ale také mangan a stavební dřevo.

2.3 Specifika čínského přístupu

Čína se nyní ocitá ve velmi výhodné pozici. „*Má jednu nohu v rozvojovém světě, druhou ve vyspělém s křeslem v Radě bezpečnosti OSN*“ - Domingos Jardos Muekalia, 2004¹⁴.

Požadavky afrických států bez větších obtíží splní, překrývají se totiž v mnoha případech s jejími vlastními zájmy. Pragmatické nevměšování se do vnitřních záležitostí je výhodné pro obě strany. Rozvoj Afriky je výzvou pro malé i velké čínské firmy, kterým jsou čínské investice určeny. Investicemi do afrického rozvoje se prakticky platí přísun levných surovin a energií do Číny. Mnohdy se stane, že přísun surovin je tímto způsobem předplacen i na několik let dopředu. Obchází se tím celosvětový systém určování cen. Pro Čínu to však znamená dosažení výhodnějších cen při zachování nadstandardní spolehlivosti dodávek. Samotnou těžbu i distribuci zajišťují převážně čínským státem řízené firmy. Je tak zajištěna vysoká spolehlivost dodávek, jsou zaměstnání čínští občané a významně roste celkový vliv Číny v oblasti. Energie vynaložená do politické a diplomatické reprezentace se odráží v rychlosti sjednávání nových položek ekonomické spolupráce. Můžeme tak mluvit o hospodářské i politické expanzi Číny do vybraných regionů Afriky.

Suroviny

S růstem průmyslové výroby se Čína posunuje na vrchol žebříčku nejvýznamnějších světových dovozců surovin. Hlavními dováženými komoditami jsou ropa, uhlí, kovy a dřevo. V roce 2000 byla Čína v celosvětovém dovozu ropy na osmém místě¹⁵, o čtyři roky později již na místě druhém (příloha 5), a tento trend bude i nadále pokračovat.

Jak francouzský vědec François Lafargue poukazuje, až do roku 1990 byly hlavními dovozci ropy do Číny Indonésie, Omán a Írán¹⁵. Navíc v této době pro čínskou spotřebu stačila domácí těžba (příloha 6,7). V roce 1993 se stala Čína čistým dovozcem ropy. Sanusha Naidu a Martyn Davies, vědci, zabývající se čínsko-africkými vztahy, připomínají, že již o dva roky později se „černé zlato“

již stalo hlavní dováženou surovinou z afrického kontinentu¹⁶. Dovoz ropy do Číny v současné době nadále zaznamenává strmý růst, zatímco objem domácí produkce se téměř nemění^{viii}. Čína nastoupila na cestu diverzifikace svých ropných zdrojů. Tento proces je dán nutností zabezpečeného přísunu ropy a dále také útlumem těžby v Indonésii, kde klesla v devadesátých letech produkce o 20%, z důvodu vyčerpání ložisek¹⁵. Špatné zprávy přišly také z oblasti Kaspického moře, neboť tamější průzkumy ukázaly, že se zde nachází jen asi 2-4% světových zásob ropy¹⁵. Znepokojení vyvolává situace v oblasti Blízkého východu, který je značně destabilizován událostmi, jež následovaly po 11. září 2001, tj. válkou v Afghánistánu a Iráku a bojem proti terorismu¹⁶. Navíc je tato oblast de facto obsazena těžařskými společnostmi Západu. Čína se tedy zaměřila na africkou ropu, která představuje zhruba 8.9% světových rezerv a podle prognóz bude roku 2010 představovat 30% světové nabídky uhlovodíků¹⁶ (příloha 8).

Africká ropa má navíc jednu specialitu. Obsahuje velmi málo síry, její spalování je tudíž ekologičtější a zároveň má mnohostranné využití, používá se například i ve farmacii¹⁶. Podle výzkumu společnosti British Petroleum z roku 2007¹⁷ jsou hlavními producenty africké ropy (celkem 9.7% celosvětové produkce) Lybie (3.4%) následována Nigérií (3.0%), Alžírskem^{ix} (1.0%), Angolou (0.7%) a Súdánem (0.5%). Čína využívá zejména zmíněná ložiska v Alžírsku, Angole, Nigérii, Súdánu, ale také třeba v Jemenu, Rovnickové Guinei, Gabonu a Čadu⁵ (příloha 9). V těchto oblastech Čína operuje prostřednictvím svých několika ropných firem. Mezi nejvýznamnější patří China National Offshore Oil Corporation (CNOOC), China National Petroleum Corporation (CNPC) a China Petroleum and Chemical Corporation (Sinopec)¹⁶ (příloha 10).

Dovozy z Afriky představovaly roku 2004 zhruba 30% celkového objemu ropy dovezené do Číny. Z pohledu Afriky tvoří vývoz ropy a dalších surovin ještě větší podíl objemu vzájemného obchodu (příloha 11).

„V roce 2006 ropa a zemní plyn představovaly 62% celkového objemu afrického exportu, který mířil do Číny. Druhou (ačkoliv již mnohem menší) položkou byly minerály (vyjma ropy) a kovy 13%. Naopak čínský vývoz do Afriky byl z 45% tvořen manufakturním zbožím, a dále strojírenským a dopravním vybavením (31%).“¹⁸ - J.Y. Wang, 2007

Další energetickou komoditou kromě ropy a zemního plynu, kterou Čína z Afriky dováží je uhlí, přestože Čína zůstává jedním z hlavních světových producentů i exportérů této suroviny. Významný je i dovoz kovů, na něž je africký kontinent na rozdíl od Číny velmi bohatý. Je dovážena zejména měď, železná ruda, ale také chrom, olovo nebo ocel¹⁶ (příloha 12). Rostoucí dovoz těchto komodit je přímo spjatý s růstem domácí čínské ekonomiky. Například růst dopravního strojírenství, elektroniky a stavebnictví rychle následuje zvýšení poptávky po mědi, oceli a dalších kovech.

Významným dovozcem kovů do Číny je jeden z hlavních světových producentů kovů - JAR, následována státy Jižní Ameriky. JAR spolu s Demokratickou republikou Kongo a Kongem-Brazzaville tvoří i 85% čínského importu kobaltu. Podstatné jsou také dodávky mědi například ze zambijské Chambishi¹⁶. Africké dodávky doplňuje Botswana, ačkoliv již v menší míře.

Vedle kovů, je významný dovoz manganu z Gabonu, Ghany a JAR, který tvoří celkem 37% podíl z celkového dovozu manganu do Číny. Dřevo je také neopomenutelnou africkou vývozní komoditou, vyváženo především z mozambického Zambezi, Gabonu, Konga, Rovnickové Guiney a Kamerunu. Afrika zajišťuje zhruba 14% čínského dovozu dřeva¹⁶.

viii objem ropy vytěžené na čínském území rostl mezi lety 2005 a 2006 o 1.6%¹⁷

ix V Alžírsku získala roku 2002 čínská ropná společnost Sinopec kontrakt na těžbu ropného pole Zarzaitine v hodnotě 525 milionů USD¹⁵. Již o rok později zde další čínská ropná společnost CNPC za 350 milionů dolarů zakoupila ropné rafinerie a navíc získala kontrakt na těžební průzkum ve dvou nalezištích¹⁶.

O samotnou těžbu a různá průmyslová odvětví se stará přibližně 700 až 800 čínských malých i velkých firem. Není to však pravidlem, neboť některé doly a podniky stále patří africkým vlastníkům a i vstup čínského elementu do některé oblasti bývá upraven jako společné dílo místní africké firmy a čínské firmy, tzv. „joint venture“^{xx}.

Rámeček 3: Joint Venture – alternativa světovému určování cen

Společný čínsko-africký podnik je ve světě chápán jako čínská snaha obejít tržní stanovování cen, neboť cena komodity je určena vládou nikoliv trhem⁵. V Šanghaji takto v posledních letech dokonce vznikla burza drahých kamenů, první konkurence burze stejného druhu v Antwerpách. Toto „obcházení“ není nijak překvapující, je totiž všeobecně známo, že vedle nedostatku surovin stojí čínské expanzi v cestě celosvětový obchodní systém, tradičně zvyhodňující ekonomiky Severní Ameriky a Evropy na úkor rozvojových států. Pokud chce Čína tuto nevýhodu zvrátit, musí získat na půdě mezinárodních organizací, především Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, ale také na půdě OSN, silnější slovo. Vliv v mezinárodních organizacích závisí mimo jiné na počtu států, které „táhnou za jeden provaz“, nikoliv na jejich velikosti a hospodářské síle, proto je v zájmu Číny postavit se do pozice hlavy rozvojového světa a získat na svou stranu hlasy mnoha malých afrických států.

Vzájemný obchod v číslech

„...obchod je kvalitativně jiný, než tradiční africký obchod Sever-Jih, ve kterém jsou obchodní toky usměrňovány preferenčními opatřeními. ...Mezi lety 1990-95 africké exporty do Asie vzrostly o 15 procent a během posledních pěti let vzrostly o 20%. ...Asie je nyní africkou třetí nejdůležitější exportní destinací po EU a USA“¹⁹ - H.G. Broadman, 2007

Jen v 90. letech narostl čínsko-africký obchod o 700%. Rapidní růst nadále pokračuje zdvojnásobením vzájemného obchodu mezi lety 2002 a 2003 na 18,5 miliard USD²⁰. Před koncem roku 2005 byl opět téměř dvojnásobný na úrovni 32.17 mld. USD²¹. Roku 2006 dosáhl 50 miliard USD²². Velmi pozitivním jevem pro africké země závislé na vývozu nezpracovaných surovin je i významný nárůst cen těchto komodit zapříčiněný převážně zvyšující se čínskou poptávkou^{xi 15}.

Vyhlídky na vývoj oboustranného čínsko-afrického obchodu jsou relativně příznivé. Jeho objem by měl roku 2010, podle čínského premiéra Wena Ťia-paa, dosáhnout 100 mld. USD²². I zde je nezbytné mít na mysli, že „africký obchod“ tvoří zejména několik „hlavních“ zemí (*příloha 18*). Například JAR obstarávala roku 2000 celých 30% vzájemného obchodu¹⁴. Využívá také „oboustranného provozu“ vzájemného obchodu a úspěšně atakuje čínský trh.

Obchod se spotřebním zbožím

Čínsko-africká spolupráce v žádném případě neznamená pouhou exploataci místního surovinového bohatství, ale také neméně důležité například otevření nových odbytišť lačnicích po levných výrobcích. Pootevření čínského trhu je zároveň výzvou pro africké firmy.

Přesto právě usnadnění vzájemného obchodu je zároveň i velkým nebezpečím pro hospodářství afrických zemí, protože dovážené čínské výrobky jsou natolik levné, že nemají v ceně konkurenci, a mnohdy africké výrobky předčí i kvalitou. Tímto se mnohá odvětví afrického průmyslu stávají nekonkurenceschopnými a krachují^{xii}.

x Příkladem společného díla může být nová Cu-Co slévárna v Likasi (Demokratická republika Kongo). Byla otevřena v dubnu 2005 jako výsledek společného úsilí konžské Feza Mining a čínské Wambao Resources. Slévárna má výrobní kapacitu 4000 tun ročně, čínská expertiza doporučila slévárnu ihned vybavit novou pecí o kapacitě 14 600 tun¹⁶.

xi Například cena niklu se v roce 1998 zvedla z 3,725 na 16,255 za jednotku v roce 2005¹⁵.

xii Například africké země orientované na textilní průmysl se obávají čínské konkurence, neboť nabízí ceny o 50-60% nižší, než jsou schopni nabídnout oni. Komparativní výhodou zejména pro severoafrické výrobce textilu může být

Zemědělství

Z náplně spolupráce nelze vyloučit ani zemědělskou politiku. V září 2002, čínský viceministr zahraničí Li Zhaoxing prohlásil:

„Čína udělá ze zemědělské spolupráce s Afrikou klíčovou oblast pro nadcházející léta. ...Podnikneme pragmatictější a efektivnější prostředky, abychom posílily oboustranně výhodnou spolupráci“²³

Bylo by logické, aby Čína nyní, po základním zajištění dodávek paliv a surovin kladla důraz na zemědělskou produkci, neboť vytvoří nová pracovní místa a pomůže řešit jeden z hlavních afrických problémů – hlad¹⁴. Jeho zmenšením se jí dostane většího mezinárodního kreditu i vděku u afrických partnerů, nehledě na to, že tím zmenší nedostatek potravin na svém domácím trhu.

S hospodářským růstem Číny a plíživou industrializací totiž ubývá i zemědělská půda, objevují se problémy se zavlažováním¹⁵, a třebaže zdejší výnosy jsou poměrně vysoké (nebo právě proto), nedá se již výraznější nárůst výnosů očekávat¹⁴, ačkoliv rezervy stále existují ve skladování a dopravě potravin¹⁵. Dalším negativním faktorem je migrace čínských obyvatel do měst, čímž se snižuje podíl pracovníků v zemědělském sektoru. S tímto trendem ruku v ruce pokračuje nezanedbatelná změna stravovacích návyků čínské populace směrem k větší pestrosti „globalizované“ stravy. Takovýto vývoj je pro Čínu velmi nepříznivý, neboť ačkoliv produkce stagnuje, populace rychle přibývá a její nároky také. Následkem je zvýšení stávajících dovozů z Kanady, Austrálie a Argentiny, což ústí ve zvýšení cen zemědělských produktů. Toto je velmi negativní vývoj pro africké státy, které většinu potravin, zvláště kukuřici a pšenici (jejíž cena se zvýšila i po rozhodnutí Západu mísit obilný líh do benzínu) i rýži, dováží. Čínské technologie by tedy mohly spolu s investicemi pomoci tento problém řešit. Podle China Development Gateway mnoho čínských představitelů zvažuje investice do afrického zemědělství. Vláda také sponzorovala semináře v různých čínských provinciích, které místním zemědělcům poskytovaly informace o případné investici¹⁴.

Už došlo i ke konkrétním výsledkům: například z města Baoding bylo v posledních letech vysláno několik tisíc pracovníků. Ti nyní obdělávají zem v Keni, Ugandě, Ghaně a Senegal. Číňané často odchází ze své země, neboť v afrických projektech dostanou i třikrát vyšší plat, než v Číně²⁴.

Úředník, který celou věc zařizoval, pro BBC řekl:

„ Zprvu lidé do Afriky jít nechtěli, protože je tam moc horko, jsou tam nemoci a války... Ale poté co čínská vláda naléhala na lidi, aby šli, byli (lidé) už více pozitivní.“²⁴

geografická blízkost k zemím EU a s tím spojené kratší dodací lhůty. Přesto tato výhoda bude existovat jen do té doby, než čínští výrobci textilu přesunou svoje továrny na nejlevnější textil do afrických zemí¹⁴.

3 Historie spolupráce

Nejstarší období

Nebudeme daleko od pravdy, řekneme-li, že čínsko-africká spolupráce je stará jako lidstvo samo. Znamé jsou už kontakty starých afrických civilizací s čínskými hned v době starověku. Ani období středověku neznamenalo útlum vzájemných kontaktů.

„V první polovině 15. století k východoafrickým břehům dorazil čínský mořeplavec Čeng Che, dynastie Ming ovšem vzápětí zámořské výpravy ukončila a uvolnila tak prostor evropským zemím, čímž do určité míry předurčila postupný úpadek říše v 19. století. Nový impulz proto čínsko-africké vztahy získaly až po vítězství čínských komunistů nad Kuomintangem v roce 1949 a následné vymanění se maoistické Číny z politiky Sovětského svazu.“²⁵ - Antonín Berdych, Václav Prášil, 2006

Mao Ce-tungova éra

Počátky novodobého čínsko-afrického vztahu lze vystopovat už na Bandungské konferenci v Indonésii v dubnu 1955. Bylo to historicky první setkání mnoha asijských a afrických států, které řešilo problémy vyplývající z postavení nezúčastněných zemí v bipolárním světě i konkrétní otázky počínající africké dekolonizace. Z výsledků jednání konference vychází zásady mezinárodního mírového soužití Panča šila indického premiéra Nehrua a jeho čínského protějšku Čou En-laje.

„Mělo jít o zásady: 1. vzájemného respektování územní celistvosti a svrchovanosti, 2. neútočení, 3. nevměšování se do vnitřních záležitostí, 4. rovnoprávnosti a vzájemné výhodnosti, 5. mírového soužití a hospodářské spolupráce.“²⁶ - Marek Pečenka, Petr Luňák a kolektiv, 2007

V těchto zásadách můžeme najít i základ dnešního oficiálního rámce čínsko-africké spolupráce. Čína ve své době patřila k nejradikálnějším socialistickým státům na světě, vehementně tedy podporovala africká dekolonizační hnutí spolu s myšlenkou socialismu. V praktické rovině to představovalo dodávky zbraní osvobozenecům hnutím¹⁶. Roku 1958 jako první nearabský stát například uznal Alžírskou prozatímní vládu po odtržení od Francie⁴. Za symbolické vyvrcholení prorevoluční aktivity je možné považovat cestu čínského premiéra Čou En-laje po deseti afrických zemích na přelomu let 1963 a 1964.

„Západ pohlížel se znepokojením a nedůvěrou na jakékoliv kontakty mezi Afrikou a socialistickým světem. Jenže ještě zuřivější soupeření o vliv probíhalo mezi Rusy a Číňany... Rusové se obávali, že čínský důraz na revoluční aktivitu by mohl vést k ...velké západní intervenci, jak se tomu stalo v Kongu a také by mohl znepokojit mírné vlády, kterých si Rusové cenili jako obchodních partnerů.... Obchod a pomoc byly důležitými prvky sovětské zahraniční politiky v Africe, zatímco Číňané, lačníci po ekonomických zdrojích doufali, že více získají rozšiřováním revoluční myšlenky.“¹⁴ - Domingos Jardo Muekalia, 2004

Na cestě k pragmatismu

Za obrat v čínsko-africké politice je považována smrt Mao Ce-tunga roku 1976. Od této doby se Čína z Afriky téměř stáhla, neboť Maův nástupce, Teng Siao-pching inicioval vnitřní hospodářské reformy a obecně se odklonil od šíření komunistické ideologie ve světě, na kterém byl tehdejší vztah s africkými zeměmi založen.

Neměnila se jen Čína, ale i v Africe byl dekolonizační proces dokončen, a proto místní vůdci již nebyli nakloněni volání po revoluci¹⁴. V čele rozvojových zemí však Čína zůstala. Ani oficiální rétorika čínsko-africké spolupráce se příliš nezměnila, stále je používána myšlenka rozvojové spolupráce a společného cíle, tj. vytvoření nového světového pořádku³⁰.

Nejnovější dějiny čínsko-afrického vztahu

Počátek devadesátých let byl pro Čínu ve znamení rozpadu jejího největšího rivala – Sovětského svazu, spolu s ním se ale de facto rozpadlo i Hnutí nezúčastněných států²⁶.

Jak růst ekonomiky pokračoval, rostla mezinárodní prestiž státu a s ní i sebevědomí. Na druhou stranu začalo být více než jasné, že princip „soběstačnosti“, na které Peking do počátku 90. let trval, je již neudržitelný²⁵ (příloha 6). Proto Čína nastoupila na cestu změny své politiky od soběstačnosti k diverzifikaci svých zdrojů, od uzavřenosti k mezinárodní angažovanosti a „zaměřila se na Afriku jako nikdy předtím“¹⁴.

V devadesátých letech nadále převládala v čínsko-afrických mezinárodních vztazích z popudu Číny bilateralita. Tímto způsobem měla Čína přinejmenším díky své velikosti v jednáních nepochybně výhodnější pozici. Nekladla důraz na celé geografické oblasti, ale zaměřovala se konkrétně buďto na státy oplývající zásobami ropy či jiných lukrativních surovin nebo jednoduše na státy s rostoucí ekonomikou¹⁴. Těmto státům poskytla svou pozornost. Je nutné si uvědomit, že Čína, narozdíl od mnoha jiných států, nedělá v četnosti státních návštěv rozdíly mezi státy rozvojovými a vyspělými¹⁶. Konalo se mnoho oboustranných návštěv na nejvyšší úrovni, především prostřednictvím bývalých čínských prezidentů Janga Šang-kchuna (1992) a Ťianga Ce-mina (1995)¹⁴. Krátce nato následovalo podepsání klíčových smluv o zvýhodněných půjčkách¹⁶, investicích a rozvojové pomoci pro africké státy a o koncesích k těžbě ropy a jiných surovin. V říjnu roku 1999 poslal Ťiang Ce-min předsedovi Organizace africké jednoty dopis s návrhem na vytvoření Fora o čínsko-africké spolupráci^{xiii}, které by vytvořilo novou multilaterální formu spolupráce. Díky africkému entusiasmu se krátce nato forum poprvé sešlo v čínském hlavním městě – Pekingu. Přesto multilateralismus nadále tvoří jen jakousi oficiální střechu spolupráce a klíčové smlouvy se nadále dojednávají s Čínou bilaterálně²⁸.

xiii V angličtině Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC)

4 Forum o čínsko-africké spolupráci

4.1 Institucionální vývoj

Forum se během sedmi let své existence rozrostlo v množství členských států, počtu a významu zástupců, i v záběru projednávaných záležitostí, a získalo si zaslouženou mezinárodní pozornost. Na úspěch prvního setkání z Pekingu 10.-12. října 2000, kterého se účastnilo na 44 afrických zemí a Čína^{xiv}, navázalo o tři roky později druhé forum v etiopské Addis Abebě 15.-16. prosince 2003. Této události se poprvé osobně účastnil i čínský prezident Chu Ťin-tchao.

Výraznější zvětšení záběru můžeme sledovat z výsledků jednání dosud posledního fora v Pekingu v termínu od 3. do 5. listopadu 2006 ohledně spolupráce na roky 2007-2009. Tohoto setkání se účastnilo už 48 z 53 afrických zemí, přičemž 44 z nich zastupovali na fóru přímo jejich prezidenti, dále byly delegace většinou tvořeny ministry zahraničí, průmyslu a obchodu nebo ekonomického plánování a rozvoje.²⁷ Nečlenské státy většinou vyslaly alespoň své pozorovatele, zúčastnili se i zástupci mnoha nevládních organizací.

Rámeček 4: Státy neúčastníci se Fora o čínsko-africké spolupráci

Ačkoliv nyní jsou členy FOCAC všechny významné africké státy, stále existují čtyři státy (z celkového počtu 53), které se fora neúčastní (*příloha 14*). Tyto země vůbec nenavázaly diplomatické styky s Pekingem nebo je Čína neuznává. Jedná se o Burkinu Faso, Gambii, Malawi, Svazijsko a území s dosud nedořešeným statutem - Západní Saharu. Malawi vysílá na FOCAC alespoň své pozorovatele. Budoucnost ukáže, zda bude následovat Libérii, která se po navázání diplomatických styků s ČLR v říjnu 2003 a po uznání politiky „jedné Číny“ parlamentem v roce 2005 už stala plnohodnotným členem FOCAC²⁸.

4.2 Rámec spolupráce

Již od počátku staví forum na myšlence vytvoření „*nového dynamického strategického partnerství*“²⁹. Už z tohoto předpokladu vyplývá, že spolupráce má probíhat na všech polích, včetně zdravotnictví, školství a kultury či turistického ruchu. Důraz je přirozeně kladen na spolupráci ekonomickou a sociální. Od této chvíle jsou pořádány pravidelné schůzky představitelů Číny a afrických zemí na všech úrovních, což umožňuje výrazné prohloubení vzájemných vztahů.

Addis Abebský akční plán udržuje kurz nastíněný prvním forem a prohlubuje osvědčené oblasti spolupráce³⁰. Plán poukazuje na problém boje proti terorismu^{xv}, nicméně bez bližšího upřesnění.

S třetím Pekingským akčním plánem z listopadu 2006 přichází i kvalitativní posun kupředu³¹. Forum se osvědčilo jako „*důležitá platforma pro společný dialog a jako efektivní mechanismus pro pragmatickou spolupráci*“, a tak dále nabývá na důležitosti, rozsahu i intenzitě projednávaných otázek. Forum dostalo několika důležitým změnám. V jeho rámci se rozbíhají pravidelné schůzky ministrů zahraničí členských zemí a je zaveden systém konzultací práce fora na půdě Valného shromáždění OSN v New Yorku. Tyto konzultace mají probíhat každý následující rok po každém akčním plánu^{xvi}. Další novinkou je posílení vzájemných vazeb členských států na základě družby měst či provincií a spolupráce konzulátů.

Aby spolupráce nebyla zatěžována rozdíly v právním prostředí, byla započata nová forma spolupráce, tentokrát v oblasti jurisdikce, práva a policie. Tato harmonizační funkce fora se zdá být

xiv Pozváno bylo i 17 lokálních a mezinárodních organizací.³⁰

xv Článek 2.4 Addis Abebského akčního plánu.²⁹

xvi Akční plán byl spolu se společnou deklarací výstupním dokumentem každého fora.

pro jeho existenci klíčová, ulehčuje čínským investorům jejich působení v různých afrických státech. Čína v tomto harmonizačním procesu také podporuje Africkou unii. Mimo to jí staví kongresové centrum v etiopské Addis Abebě.

Forum neopomíjí ani africkou iniciativu NEPAD^{xvii}, jejíž zásady se zavazuje dodržovat³². Iniciativa se snaží o přivedení Afriky k trvale udržitelnému růstu a vývoji. Bývá však kritizována jako nedostatečně funkční.

„Hospodářská pomoc byla podmíněna demokratizací afrických režimů, jež pomoc dostávaly. Nedošlo ani k demokratizaci, ani k výraznému zvýšení hospodářské pomoci, ale k vzájemnému osočování, že žádná strana neplní závazky.“ - Zdeněk Červenka, 2007³³

Zajímavá je jistě také v třetím Pekingském programu zmíněná myšlenka nešíření jaderných zbraní, přesněji vytvoření afrických bezjaderných zón nebo také oficiální zakotvení vzájemné pomoci při řešení krizových situací, jakými jsou různé živelné katastrofy, uprchlické krize, ilegální migrace, či epidemie nakažlivých nemocí^{xviii} 30. Koordinováno bude i potírání pašování zbraní a mezinárodního zločinu vůbec.

4.3 Obchod, investice, finance

V prvním plánu z roku 2000 jsou položeny základní principy vzájemného obchodu, investic i další ekonomické spolupráce²⁸. Velmi patrný je důraz na multilaterální liberalizaci rozdílných afrických trhů. Konkrétním krokem bylo ustanovení Společné komory průmyslu a obchodu. Jedním ze základních principů spolupráce je však „*různorodost ve formě i obsahu*“²⁸, neboť podstatnou část hospodářských smluv, půjčky a odpouštění dluhů nadále Čína vyřizuje bilaterálně. I nadále si tak uchovala svou výhodnou vyjednávací pozici.

Hlavním způsobem čínsko-africké spolupráce je naplňování rozvojových projektů a investic „*zavedených čínských firem*“^{xix}. Tyto projekty jsou zaměřeny převážně na rozvoj průmyslu a infrastruktury, výstavbu podniků zpracovávajících místní suroviny, ale také na zdravotnictví, vzdělání, zemědělství a v neposlední řadě na vodohospodářství.

Již v prvním akčním plánu se můžeme dočíst o „*preferenčním přístupu afrických produktů do ČLR*“^{xx}. Neméně důležité je, že Čína poskytuje africkým zemím granty, výhodné půjčky a dříve nabízela i účelově necílené půjčky. Ty byly v posledních letech nahrazeny preferenčními čínskými subwencemi. Konkrétně se v posledním plánu jedná o zvýhodněné půjčky v celkové hodnotě 3 miliard USD a o další podpoře ve výši 2 mld. USD, přičemž nejchudší a nejzadluženější státy mohou získat i více.

Roku 2004 přinesl Addis Abebský akční plán novou myšlenku nulových cel na určité komodity. Ačkoli tento prvek byl poprvé projednáván teprve v roce 2004, v posledním Pekingském akčním plánu z listopadu 2006 se počet těchto položek rozrostl z původních 190 na 440. Informace o jaké položky konkrétně jde nebyly zveřejněny, je však jisté, že pokud by na seznamu bylo více položek afrického manufakturního zboží, částečně by utichly hlasy západních kritiků, že je Afrika vykořisťována novodobým merkantilismem²². Čína také významně financuje rozvojové projekty v členských zemích FOCAC. Celkový objem pomoci bude v roce 2009 oproti roku 2006 zdvojnásoben³⁰.

Poslední pekingský akční plán také přináší inovace v podobě plánovaného vytvoření tří až pěti „*zámořských zón obchodní spolupráce*“³⁰, spolupráce na celnících a při kontrolách kvality. Neméně důležitou částí čínsko-africké spolupráce je úspěšné propojování a zlepšování komunikace mezi

xvii New Partnership for Africa's Development (Nové partnerství pro rozvoj Afriky), hospodářský program rozvoje z července 2001

xviii Viz článek 4.7. třetího Pekingského akčního plánu.³⁰

xix Přesně „well-established and reputable Chinese companies“, jak se píše v čl. 3.2.5 Pekingského plánu.²¹

xx Viz čl. 4.4.1 prvního Pekingského programu.¹⁹

hlavními finančními institucemi v oblasti, zejména mezi Africkou rozvojovou bankou^{xxi}, bankou PTA^{xxii} a Západoafrickou rozvojovou bankou^{xxiii}. Roku 2007 bylo uspořádáno výroční setkání Africké rozvojové banky. V následujících letech bude pokračovat zakládání afrických poboček čínských finančních ústavů.

4.4 Další oblasti spolupráce

Turismus

První zmínky o podpoře turismu, infrastruktury se objevují již v prvním Pekingském programu z roku 2000. Podpora není blíže specifikována. Addis Abebský akční plán přináší novinku – zařazování afrických států do čínského bilaterálně dohodovaného systému Status schválených destinací^{xxiv}, udělovaného Čínou. Získání statutu znamená povolení čínským mezinárodním cestovním kancelářím pořádat do dané země zájezdy. S třetím akčním ho získalo dalších devět zemí. (příloha 13)

Zemědělství

Ministry bylo označeno za „*životně důležité*“ odvětví, zmiňována je potřeba navázání fungující trilaterální spolupráce mezi africkými zeměmi, ČLR a nevládními organizacemi (zejména FAO). Poslední akční plán přichází s konkrétními přísliby vystavení deseti zemědělských technologických center v Africe a vyslání sta odborníků tamtéž.

Přírodní zdroje a energie

Africké země potřebují upravovat své přírodní, minerální a metalurgické suroviny, k tomu ČLR přispěje svými investicemi. Druhý akční plán již obsahuje formulaci „*Africké země budou poskytovat všechny nezbytné informace a podpůrná zařízení pro čínské společnosti...*“. Poslední plán zdůrazňuje důležitost sdílení informací a pragmatické spolupráce.

Věda a technika

Spolupráce v oblastech základního i aplikovaného výzkumu a přenosu technologií je nedílnou součástí všech akčních plánů. Mimo výzkum nových technologií je považováno za důležité také praktické použití již vynalezených vymožeností^{xxv}. Poslední akční plán počítá s poskytováním výcvikových kurzů praktických technologií a s projekty technické podpory. Snaží se o další zintenzivnění technologické spolupráce zahrnující oblasti biotechnologií, využití sluneční energie, geologického průzkumu, těžby, telekomunikací, IT a vývoje nových léčiv. V oblasti IT je podpora zaměřována zejména na sjednocování digitálních technologií, podle návrhů Světového summitu informační společnosti v Tunisku z listopadu 2005.

Lékařská péče a veřejné zdraví

První akční plán navazuje na dříve započatou spolupráci a vítá vyslání dalších lékařských týmů do Afriky. Čína se zavazuje nadále poskytovat lékařské potřeby a vybavení a cvičit místní lékaře. Počítá se s využitím tradiční i „běžné“ medicíny a farmacie. Za hlavní body spolupráce je považováno řešení vysoké dětské úmrtnosti a prevence HIV/AIDS, malárie a dalších nemocí. Druhý

xxi African Development Bank (ADB).

xxii Eastern and Southern African Trade and Development Bank (PTA).

xxiii West African Development Bank (BOAD).

xxiv „Approved Destination Status“, (ADS).

xxv Příkladem může být solární energie.

akční plán v podpoře zdravotnictví pokračuje a volá po jejím zintenzivnění. Poslední plán si pochvaluje dosažené úspěchy a opět zintenzivňuje stávající spolupráci. Čínská vláda se v tomto plánu zavázala postavit v Africe 30 nemocnic, vypsat grant na postavení 30 center prevence a léčby malárie a na poskytnutí antimalarik v hodnotě 300 milionů RMB (asi 41 milionů USD).

Vzdělání a sociální rozvoj

První plán počítá se stipendii pro africké studenty v Číně, vysíláním čínských učitelů do Afriky a s vypracováním komunikačních programů mezi čínskými a africkými univerzitami. Byl vytvořen Africký rozvojový fond pro rozvoj lidských zdrojů^{xxvi} s příslibem postupného nárůstu vkládaných finančních prostředků. Bylo také dohodnuto vypracování výcvikových plánů. Tyto plány jsou vytvářeny pro každou zemi zvlášť a spolu s nimi fungují návazné projekty zjednodušující jejich realizaci.

Addis Abebský akční plán si klade za cíl vycvičit 10 tisíc afričanů v různých oborech a prohloubit další formy spolupráce na poli vzdělání (např. projekt TVET zajišťující výměny učelů, stipendia...). Poslední Pekingský akční plán zmiňuje závazek vycvičit dalších 15 tisíc lidí v rámci AHRDF^{xxvii}. Vzdělání je v tomto akčním plánu označeno jako „*klíč k trvale udržitelnému rozvoji*“. Čínsko-Africké forum ministrů školství se osvědčilo, bude tedy pokračovat. Důraz spolupráce je kladen na studentské výměny. Počet stipendií bude do roku 2009 zdvojnásoben na 4000. Každý rok se budou konat pravidelná školení pro ředitele afrických škol všech typů. Čínská vláda se zavázala vystavět v Africe 100 vesnických škol. Postaveny budou také Konfucijské instituty pro výuku čínštiny v Africe, ale naopak bude probíhat i výuka afrických jazyků v Číně.

Ochrana přírody

První program spolupráce zmiňuje vágní „*začleňování ochrany životního prostředí do národního rozvoje*“^{xxviii}. Spolupráce má probíhat ve všech oblastech ochrany životního prostředí včetně kontroly znečištění, zachování biodiverzity, ochrany lesních ekosystémů, rybářských oblastí a péče o volně žijící zvěř. Poslední akční plán rozšiřuje spolupráci s UNEPa dává vytvořit centrum UNEP Čínsko-Afrického životního prostředí. Čína se zavázala školit stále více afrických správců životního prostředí. Obě strany se dohodly na spolupráci ohledně prevence a kontroly znečištění vody, rozšiřování pouští a udržování biodiverzity.

Kulturní spolupráce a výměny lidu

V prvním akčním plánu se jedná především o výměny na úrovni oficiálních delegací a sportovních či uměleckých skupin, pořádání uměleckých výstav a o podporu vzájemného poznávání kultur. Druhý akční plán zavádí výroční mezinárodní umělecký festival Setkání v Pekingu. Poslední akční plán pro posílení kulturních výměn zavádí Africký kulturní a návštěvnický program^{xxviii}. Plán podporuje kulturní výměnné programy a spolupráci mládežnických organizací. Spolupráce na této úrovni je v posledním akčním plánu rozšířena. Výměny mají být vedeny „*ve znamení přátelství, aby bylo zajištěno, že Čínsko-Africké přátelství bude trvat po generace*“. Čína vyšle do Afriky 300 čínských dobrovolníků do roku 2009. Novou stránkou spolupráce jsou výměny žen v rámci snah o jejich rovnoprávné postavení. Pokračuje spolupráce v oblasti sportu.

Zpravodajství a média

Tato forma spolupráce se poprvé objevuje až v posledním Pekingském akčním plánu na období 2007-2009. Média mají hrát „*pozitivní roli ve zvyšování vzájemného porozumění a přátelství*“^{xxix}.

xxvi African Human Resources Development Fund (AHRDF)

xxvii viz čl. 16.1 Pekingského programu¹⁹

xxviii African Cultural Visitors Program

xxix viz čl. 5.8.1 posledního Pekingského akčního plánu 2007-2009²¹

5 Spolupráce v mezinárodních organizacích

Spolupráce Číny a afrických států na poli mezinárodních organizací je zcela přirozená, neboť všechny státy, které se na ní podílí patří mezi rozvojové. Přesto oficiální potvrzení partnerství dává tušit, že jsou vytvářeny strategie společného postupu při prosazování společných cílů. Tím zásadně stoupá moc obou stran v mezinárodní politice něco změnit. Africké státy získávají spojence v Radě bezpečnosti OSN a ve WTO, Čína naopak získává hlas 48 států Fora o čínsko-africké spolupráci při hlasování ve Valném Shromáždění OSN a ve všech dalších organizacích a odborech, kde mají velké i malé státy stejně silný hlas.

Rámeček 5: Jediná podmínka - „jedna Čína“

Čína neklade na africké státy které s ní chtějí spolupracovat téměř žádné podmínky. Jedinou je uznání politiky „jedné Číny“. To znamená uznání územní celistvosti ČLR, včetně Taiwanu a Tibetu a považování těchto otázek za vnitřní záležitost ČLR, na základě oboustranně uznávané politiky „nevměšování se do vnitřních záležitostí“ a „vzájemného respektu“²⁵. Nicméně i k této podmínce může být přistupováno s typicky čínským pragmatismem. V roce 1991, kdy klíčový africký partner (JAR) uznal samostatnost Taiwanu, omezila se Čína jen na slovní výtky, nadále plnila dohodnuté obchodní smlouvy a dokonce započala plánovanou stavbu přehrady v Mbali. Ačkoliv Taipei velkoryse podporovala volební kampaň Afrického národního kongresu (ANC)¹⁵, s rostoucí ekonomickou lákavostí čínského trhu a s následným relativním poklesem důležitosti trhu taiwanského, přerušila JAR s koncem roku 1997 oficiální styky s Taiwanem a zároveň navázala plnohodnotné styky s ČLR³⁴.

Na půdě OSN je Čína v posledních letech stále více aktivní. Silí zejména její přítomnost v rámci mírových misí (*příloha 20*). Zároveň se zde Čína stává uznávaným předákem rozvojového světa a se silící vazbou na Afriku její neopomenutelnost nadále roste. Podobnost ve hlasování Číny a afrických zemí je jasná i z jednoduché tabulky zachycující hlasování během 61. zasedání VS OSN (*příloha 15*). V akčních plánech i deklaracích FOCAC je zmiňována podpora reformy OSN, zejména Rady bezpečnosti, kde by Čína, stejně jako její afričtí partneři, ráda viděla silnější zastoupení zemí černého kontinentu.

Spolupráce probíhá i v dalších mezinárodních organizacích, například ve WTO, kam Čína vstoupila v prosinci 2001³⁵. Tato spolupráce je písemně podchycena hned v prvním pekingském dokumentu z roku 2000.

Píše se tam:

„Strany se zavazují k ...posílení spolupráce a konzultací v mezinárodních insitucích například v systému OSN, UNCTAD a ve WTO, k zajištění společných zájmů rozvojových zemí.“^{xxx 19} Ve svém druhém akčním plánu Čína slibuje „Pomoc ve snahách dostat se do Světové obchodní organizace (WTO) pro ty země, které ještě nejsou jejími členy.“^{xxxxi 20}

Zde bývá Čína opět tvrdě kritizována, že to, co prohlašuje je v přímém rozporu s tím, co v Africe skutečně činí. Konkrétně jde třeba o dumping, který Čína v Africe používá a proti kterému africké státy, vyjma JAR, nemají ani příslušné obranné nástroje. Jeho praktikování se tak stává jednou z podstatných překážek vstupu těchto států do WTO³⁶.

xxx Viz čl. 19.1.1 Pekingského programu z roku 2000¹⁹.

xxxxi Viz. čl. 3.1.4. Addis Abebského akčního plánu²⁰.

6 Vojenská spolupráce

Oblast pro čínsko-africkou spolupráci tak klíčová jako vojenská spolupráce, zejména pro dodávky čínských zbraní do Afriky, je v oficiálních programech zcela vynechána. O to více jsou tyto dodávky terčem západních kritiků, kterým se nelíbí jejich prodej do zemí, které mají problémy s dodržováním lidských práv, jako jsou například Súdán nebo Zimbabwe. Plány spolupráce se zmiňují jen o potírání nelegálního obchodu s malými zbraněmi^{xxxii} a s lehkými zbraněmi^{xxxiii} nebo o vytvoření Afrického centra pro výzkum terorismu v Alžírě, jež vzniká na základě Konvence o prevenci a boji proti terorismu²⁰. O oficiálních dodávkách čínských zbraní do Afriky se akční plán fora ani jeho deklarace nezmiňují.

„Čínské dodávky zbraní do Afriky jsou často přímo napojeny na dovoz ropy. Nigérie, největší africký producent ropy, mohla tento přístup docenit v polovině 90. let, kdy byla vystavena mezinárodnímu tlaku po zmařených demokratických volbách. Peking se k pozici západních demokracií nepřipojil a nadále zásoboval režim v Abuje zbraněmi. Stejně pragmaticky ze ČLR zachovala i k dalším dvěma africkým zemím se slibnými zásobami ropy – k Angole a Súdánu. Angolská občanská válka byla pro ČLR na jednu stranu další příležitostí k upevnění svých pozic v dekolonizujících se zemích, na druhou stranu se zde projevíly nové, méně ideologicky laděné a více oportunistické, tendence v její africké politice. Peking se totiž v zájmu navázání nadstandardních vztahů s jakoukoliv vítěznou stranou konfliktu rozhodl pro spolupráci s MPLA, FNLA i UNITA; čínské zbraně měla vítězná strana později splatit angolskou ropou. Nejvyšší míry toho, co by se v mezilidských vztazích jistě nazývalo cynismem, dosáhl patrně vztah ČLR se Súdánem. Mezi lety 1995 a 1997 dodal někdejší východoasijský mecenáš černošských osvobozenecských guerill Chartúmu, šest bojových letounů třídy F-6, padesát vrtulníků Z6, sto kusů samohybných děl a řadu „drobnějších“ položek. Dnes používá súdánské letectvo 34 stíhacích letounů čínské provenience včetně dvanácti nadzvukových F-7. Tuto pomoc Súdán v roce 1997 ocenil koncesemi na těžbu ropy v jižní části země, tedy na území, které je po mnoho let předmětem konfliktu Chartúmu a místních separatistických hnutí. Podobné pohnutky pro vzájemný obchod se zbraněmi lze nalézt i u dalších zbrojních kontraktů...“²⁵ – Antonín Berdych, Václav Prášil, 2006

xxxii „Small arms“, jedná se o zbraně pro osobní použití vojáka v bitvě, které voják sám unese.

xxxiii „Light weapons“, těžší zbraně jako například minomety, těžké kulomety, protitankové a protiletadlové střely.

7 Dopad čínsko-africké spolupráce na místní aktivity Západu

Ač se z rychlosti nárůstu čínsko-africké spolupráce může zdát, že Čína objevila nový zcela nedotčený kontinent, ve skutečnosti se jen naplno zapojila do mezinárodního boje o africké suroviny a to zejména o její ropné bohatství.

Boj o diverzifikaci ropných zdrojů a investice

Příkladem aktivit západních společností v Africe může být Rovníková Guinea, která se řadí na třetí místo v africké produkci ropy. V této zemi působí společnosti jako Exxon Mobil, Chevron Texaco a Triton Energy. USA se tak staly jejím hlavním obchodním partnerem. Od roku 1997 do 2004 se zdejší produkce zřestinasobila a dosáhla hodnoty 17.4 milionu galonů ropy ročně⁴. Čína však udržuje s Rovníkovou Guineou dobré vztahy už od vyhlášení její samostatnosti roku 1968, takže se velmi rychle „dotáhla“ na USA koupí třetinového podílu ve zdejším dřevařském průmyslu. Další může být případ Angoly, kde po čínské finanční^{xxxiv} a zbrojní²⁵ injekci a návštěvě vicepremiéra Zenga Peiyana roku 2005, získala čínská společnost Sinopec práva na těžbu ropy v oblasti Block 3/80 na úkor francouzského Totalu. Ten zde ztratil licenci k těžbě⁴. S čínskou firmou přišla do Angoly celá čínská komunita, se svými 750 000 příslušníky největší v Africe.

„Čína má nad USA jisté výhody zahrnující čínský centralizovaný politický systém, který ulehčuje rozhodování bez ohledu na sociální a politické úvahy, rostoucí ekonomiku, levnou technologii a ochotu svých lidí pracovat v nehostinných podmínkách.“¹⁴ - Domingos Jardo Muekalia, 2004

Oživení zájmu o africké problémy?

To, že Západ v Africe ztrácí je kladeno za vinu zejména všeobecně slabému zájmu vyspělých zemí o problémy, jež Afriku trápí. Z amerických prezidentů navštívili Afriku jen Franklin D. Roosevelt (Káhira, 1943), Jimmi Carter zavítal roku 1978 do Nigérie a Libérie. Bill Clinton však navštívil Afriku na jaře 1998 a nyní i George Bush věnuje kontinentu více pozornosti. Do Afriky jel v červnu 2003, slíbil pomoc v boji s AIDS. Jeho poslední cesta se konala na počátku roku 2008. Výdaje na americkou pomoc africkým zemím stouply z 6 miliard USD na 16 v roce 2003³⁷. Přesto je tato částka relativně malá, vzhledem k hospodářské síle USA a k pomoci, již se africe dostává od evropských, zejména severovýchodních, zemí. Důvodem nynějšího zájmu je zejména snaha Washingtonu diverzifikovat své ropné zdroje, nebo přesněji omezit závislost na dodávkách z nestabilního Blízkého východu, která byla na počátku roku 2006 22% stejně tak jako závislost na afrických dodávkách (*příloha 16*). S ohledem na nedávné nepokoje v Nigérii a Keni lze však úspěšně pochybovat, že Afrika je obecně bezpečnější. Americká a evropská snaha o rozrůznění energetických zdrojů naráží na odpor Číny, která má v Africe týtéž zájmy.

Vedle oblasti surovin se Západ s Čínou střetává hlavně na poli veřejných zakázek^{xxxv}. Čína nabízí africkým státům zajímavé půjčky a investice, které jsou podmíněny provedením ze strany čínských firem, největší z nich je The China State Construction and Engineering Corporation (CSCEC).

Evropský vztah k africkým zemím charakterizuje rozpolcenost. Ačkoliv by si evropské státy, zejména ty s koloniální minulostí, přály navázat úzkou spoluprací s africkými zeměmi, nejsou ochotny jednat s nedemokratickými režimy, například se Zimbabwe nebo Súdánem, stejně tak jako

xxxiv Poté, co MMF odmítl půjčku 2 mld. USD, poskytla jí Čína²⁷.

xxxv BPW, Building and Public Works.

nejsou ochotny odstranit bariéry přístupu afrických výrobků na evropský trh. Evropská ambivalence ve vztahu k Africe naplno vylpynula na povrch mezi 8. a 9. prosincem 2007, kdy se v portugalském Lisabonu konal historicky první summit evropských a afrických politiků³⁸. Summit dopadl fiaskem. Na summit vůbec nedorazili představitelé Velké Británie a České republiky a zúšťastněné státy se nebyly schopny dohodnout na obchodních smlouvách, které by sice pootevíraly africkým výrobcům dvěře na evropský trh, zároveň by ale pustily do afriky evropský vývoz, který by mohl ohrozit místní průmysl. Afričtí představitelé v čele se senegalským prezidentem Abdoulaye Wadem se odmítli vůbec bavit. Hořkou tečkou summitu byla kritika Mugabeho z úst německé kancléřky Angely Merkelové a od představitelů severských zemí, následována odpovědí zimbabwského ministra informací, že Merkelová je „rasistka“ a „fašistka“³⁹. Přestože Evropská unie výsledek setkání za nezdar nepovažuje, neboť prý připravil půdu pro další jednání, navázat na summit bude patrně velmi obtížné³⁹.

8 Závěr

Jak mnohé prameny dokazují, čínsko-africká spolupráce není zcela novým, nýbrž obnoveným jevem. Prvního vrcholu své intenzity dosáhla při africké dekolonizaci, kdy Čína pod vedením Mao Ce-tunga podporovala revoluční činnost, a tak soupeřila o vliv v Africe se svými rivaly, Sovětským svazem a Spojenými státy americkými. Zaměření Číny na vnitropolitické a hospodářské reformy po smrti Mao Ce-tunga v roce 1976 znamenal citelný pokles intenzity africko-čínské spolupráce.

Nové dynamiky se spolupráce dočkala na počátku 90. let. Od této doby jsme svědky kvalitativně zcela jiné spolupráce, založené na obchodu a pragmatickém přístupu, kde hlavním čínským motivem je udržení rychlého růstu hospodářství. Zde je nutné si uvědomit, že „čínský drak“ nedostává nic zadarmo a že jeho vzestup není zapříčiněn žádnou samozřejmou vůlí osudu, ale že za ním stojí tvrdá práce a mnoho úskalí. Aby mohl drakův „rozlet“ pokračovat, musí klást v tomto vztahu důraz na „potravu“, kterou mu jsou surovinové zdroje. Na druhou stranu není krátkozraký, a proto si také buduje základy pro dlouhodobě udržitelnou spolupráci.

Africké země vidí v přístupu současné Číny nebývalou příležitost k vymanění se z chudoby za minimálních politických požadavků. Přistupují tedy na čínský požadavek dodávek surovin.

Suroviny se zdají být i do budoucna stabilním základem spolupráce. Bylo by nereálné se domnívat, že poptávka po surovinách Čínu a celý svět v 21. století opustí. Podobné je to u energií. I s pohledem na graf předpokládané celosvětové spotřeby energie je jasné, že nejen čínský hlad po surovinách je jevem dlouhodobým (*příloha 17*). Toto si musí uvědomit všechny spolupracující africké země, obzvláště ty s bohatými ložisky ropy a surovin, a tomu také přizpůsobit své požadavky. Často se však stává, že země, ač bohatá na nerostné suroviny, je velmi zaostalá, neboť cílem jejích vůdců je rozdělit si zisky, případně bojovat o finance plynoucí z těžby, nikoliv bohatství své země dále rozmnožovat⁴⁰. Prodej surovin by tedy měl být přímo vázán na rozvoj místního zpracovatelského průmyslu a infrastruktury.

Ačkoliv Čína byla na afrických zemích hospodářsky závislá už od počátku devadesátých let, kdy odtud ve větším měřítku začala dovážet suroviny nezbytné pro svou výrobu, v posledních osmnácti letech byla vytvořena i silná závislost afrických zemí na Číně. Tato závislost je založena na třech vzájemně propojených pilířích – na přísunu financí za suroviny, čínských investicích a rozvoji.

Za posledních 18 let zaznamenala vzájemná spolupráce historicky nevídaný vývoj, jak v kvantitativním, tak v kvalitativním měřítku. Objem vzájemného obchodu i investic se za tuto dobu mnohonásobil, výrazně se vyvinul i rámec spolupráce. Forum o čínsko-africké spolupráci založené na počátku nového století, umožňuje partnerství mnohem hlubší, rozsáhlejší a efektivnější.

Během osmi let existence Fora, jsme svědky významného posunu jak v počtu států, které se ho účastní, tak v důležitosti, jež mu účastníci, spolu s celým mezinárodním společenstvím, přikládají. Dokladem mohou být i nově zahájené konzultace výsledků každého setkání na Valném shromáždění OSN v New Yorku.

Svou činností Forum výrazně ulehčuje působení čínských firem v oblasti, avšak zejména nově navázaná, rozsáhlá a dynamicky se rozvíjející spolupráce na poli školství, partnerství měst, kultury a sportu, přibližuje partnerství občanům zúčastněných zemí, a pokládá tak základ dlouhodobému strategickému partnerství afrických zemí s Čínou.

Přesto Forum představuje pouhou oficiální stránku partnerství. Spolupráce v dalších oblastech, spolu se všemi obchodními smlouvami, je vyjednávána nadále bilaterálně. Příkladem může být

dovoz čínských zbraní do Afriky, o kterém se vůbec nezmiňuje. Forum bychom tedy měli chápat jako „oficiální střechu“ a „výkladní skříň“ spolupráce, nikoliv jako těleso, které vzájemnou spolupráci kompletně zajišťuje.

Bilateralita, která leží v jádru spolupráce, umožňuje Číně zajistit si výhodnější postavení v jednání s jednotlivými státy. Dává vzniknout různě intenzivní spolupráci s každou africkou zemí podle potřeb Číny (*příloha 18*). Tato praxe může být vnímána jako oslabování africké jednoty a tím i oslabování pozice Afriky v partnerství.

Nabízí se myšlenka vědce Chrise Aldena, že si Afrika může ve spolupráci vydobýt lepší postavení tím, že by iniciovala změnu Fora z pouhého oficiálního nástroje na platformu pro vytvoření společných afrických strategií pro pragmatický přístup k Číně. Stejnou úlohu by zde mohla sehrát Africká unie. K čínské pragmatické spolupráci totiž nelze přistupovat ideologicky. Květnané fráze o „ryzím přátelství“ by v dokumentech Fora tudíž měly nahradit, či spíše doplnit, specifika ohledně trhu, obchodu, prodeji zbraní či rozvojové pomoci³⁶.

Dosavadní skladba afrického vývozu se dá charakterizovat za spíše nepříznivou, obsahuje totiž absolutní nedostatek produktů s vyšší přidanou hodnotou (*příloha 11*). I v případě rozvoje afrického průmyslu je nutné dbát na co největší objem přidané hodnoty vyráběných výrobků. Stávající přesun nejjednodušší manufakturní výroby z transformující se čínské ekonomiky do Afriky ničí místní výrobce, proto by africkým představitelům v žádném případě neměl stačit. Běžnou praxí by se měly stát tzv. vazbové projekty, čili dodávky surovin nejen za čínské investice a půjčky, ale i za rozvojové projekty³⁶. Jak připomínají vědci Sanusha Naidu a Martyn Dawies, opomenut by neměl být zejména sektor služeb¹⁶. V opačném případě by nadějný růst ekonomik afrických zemí mohl opět opadnout (*příloha 19*).

V případě pokračování nastoleného trendu, kdy bude ke spolupráci pragmaticky přistupovat jen Čína, může docházet k prosté exploataci afrických surovin¹⁶ a přesunu nejjednodušší čínské výroby. Africe hrozí, že se stane testovacím odbytíštěm nejlevnějších výrobků.

Nebezpečím také zůstává varianta, že libivá čínská politika „nevměšování“ povede k zastavení reformy a vůbec celého demokratizačního procesu, který se vyvíjí v Africe zhruba posledních 20 let, protože „nevměšování“ bude pro některé africké představitele dostatečnou zárukou pohodlného přežívání.

Není však třeba být přehnaně pesimistickými, neboť i mnohé africké hlasy jsou k ekonomickým aspektům spolupráce kritické³⁶. Na místě tudíž může být mírný optimismus, že Afrika půjde ve spolupráci podobnou cestou (i když patrně méně radikální) jako Jižní Amerika^{xxxvi}.

Dominantní pozici má zatím Čína i při vzájemné spolupráci na poli mezinárodních organizací. Čína a Afrika společně mají velkou šanci pro sebe v mezinárodních organizacích prosadit přijatelnější podmínky. Podobnost zdejších pozic afrických států a Číny zachycuje vytvořená tabulka korelace hlasování afrických zemí ve Valném shromáždění OSN vztažená právě k Čínské lidové republice. Byla zjištěna významná podobnost hlasování (*příloha 15*).

Západ by se měl vyvarovat ve svém postoji k čínsko-africké spolupráci černobílého vidění světa. Jeho přehnané kritiky, že se z Afriky stane čínská „zkušební střelnice“²⁵ nejsou na místě. Je nutné si uvědomit, že i pro Čínu je výhodné udržet v Africe alespoň nejzákladnější stabilitu a bezpečnost, neboť zbytečné války, hladomory a nemoci by byly vážným nebezpečím pro čínské investice a i pro klíčové dodávky surovin. Místo pasivní kritiky bude pro Západ výhodnější aktivněji hájit své dosavadní africké pozice. Ačkoliv jsou čínské trumfy „nevměšování“ a rychlého direktivního rozhodování silné, Západ má výhody z pohledu vnitřní stability, demokracie a svobodného trhu, který je o mnoho pružnější, než částečně direktivně řízená čínská ekonomika. Přestože vliv Číny v

xxxvi Například Brazílie přímo odmítla volný bilaterální obchod s Čínou, neboť ohrožuje tamní výrobce.

Africe roste na úkor západních států, je zřejmé, že evropská a zejména americká přítomnost v oblasti patrně zůstane i nadále podstatná. Míra její významnosti bude jen tak vysoká, jak velká bude vnitřní podpora pro spolupráci s Afrikou.

V dnešní době si ani Čína nemůže dovolit, aby na ní zbytek světa pohlížel s despektem, proto chce dokázat, že má na to hrát na mezinárodní scéně odpovědnou roli⁴¹. (příloha 20). Stále vzrůstá její aktivita v rámci mírových operací OSN a je to aktivita, která nemá pouze často zmiňovaný krátkodobý cíl, zlepšit obraz Číny pro letošní letní olympiádu v Pekingu. I samotná pekingská olympiáda je součástí dlouhodobé politiky Číny. Můžeme pozorovat mírný ale trvalý posun k celosvětové odpovědnosti Číny. Lze tedy očekávat i postupné omezování faktické platnosti „zásady o nevměšování do vnitřních záležitostí“. Čína se může vměšovat do záležitostí jednotlivých afrických států, aby tam zajistila co nejlepší situaci pro své zájmy, aniž by se mohla bát africké reciprocity. V poslední době můžeme počátky takového jednání pozorovat ve vztazích Číny a Súdánu.

Ať už tento krok považujeme za příznivý či nikoliv a jakýkoliv máme na čínsko-africkou spolupráci názor, je zřejmé, že nejvíce by Africe prospělo, kdyby o její přízeň soupeřil celý svět. Čína ve svých prohlášeních k tomuto „mírovému boji“ přímo vyzývá. Připojila se k němu Indie^{xxxvii} a i Spojené státy americké v posledních letech znásobily svou aktivitu. Evropské země však na prvním společném summitu vkročily do tohoto boje velmi nešťastně³⁹. Doufejme, že příští summit dopadne úspěšně a že i Evropa se do zápolení o Afriku zapojí.

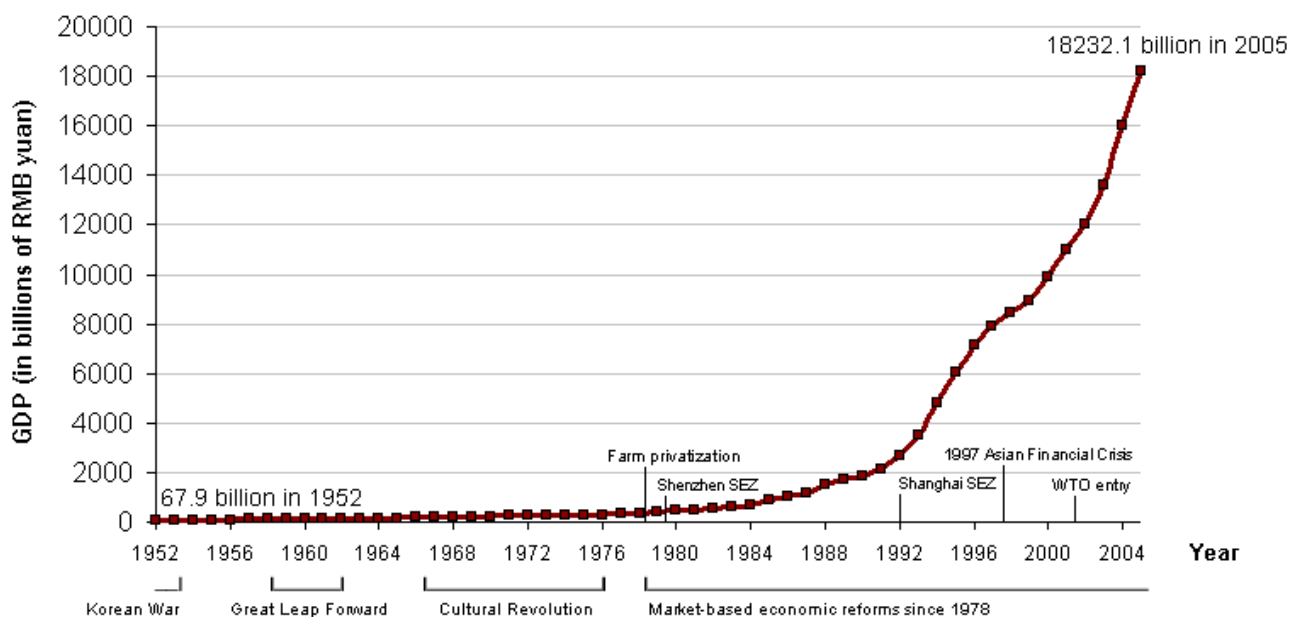
xxxvii Indie se také v důsledků hospodářského růstu potýká se zásadním nedostatkem surovin.

Přílohy

Seznam příloh

1	Růst čínského hrubého domácího produktu v letech 1952 – 2004.....	25
2	Růst čínské produkce polotovarů.....	25
3	Vývoj složení čínského exportu.....	26
4	Růst přidané hodnoty v čínských výrobcích.....	26
5	Světová spotřeba ropy podle zemí, 2005.....	27
6	Čínská spotřeba ropy.....	27
7	Čínská ropná naleziště.....	28
8	Rozdělení světové produkce ropy.....	28
9	Hlavní dodavatelé ropy pro Čínu.....	29
10	Africké aktivity čínských ropných společností.....	30
11	Africký vývoz do Číny.....	30
12	Stručný přehled afrických a jihoamerických exportních komodit.....	31
13	Čínsko - africký cestovní ruch.....	32
14	Členství ve Foru o čínsko-africké spolupráci.....	32
15	Hlasování ve Valném shromáždění Organizace spojených národů.....	33
16	Dovoz ropy do Spojených států amerických.....	34
17	Předpokládaný vývoj světové spotřeby energie.....	34
18	Hlavní obchodní partneři Číny.....	35
19	Růst hrubého domácího produktu ve světě v roce 2007.....	35
20	Účast čínských jednotek na mírových misích OSN.....	36

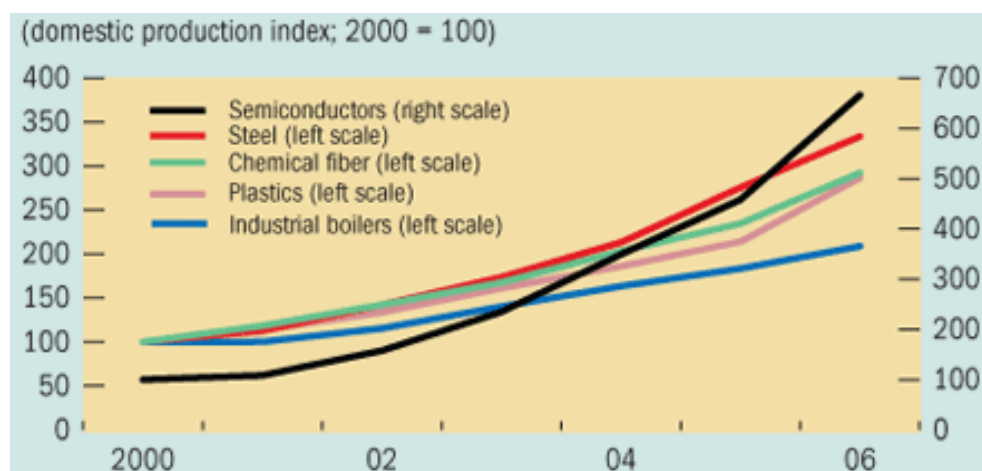
Příloha 1 – Růst čínského hrubého domácího produktu v letech 1952 - 2004

pozn.: Jak je z grafu dobře zřetelné, ukazatel HDP pro Čínu od doby zavedení prvních hospodářských reforem směřujících k tržnímu systému, vykazuje růst vyjádřený téměř exponenciální křivkou.

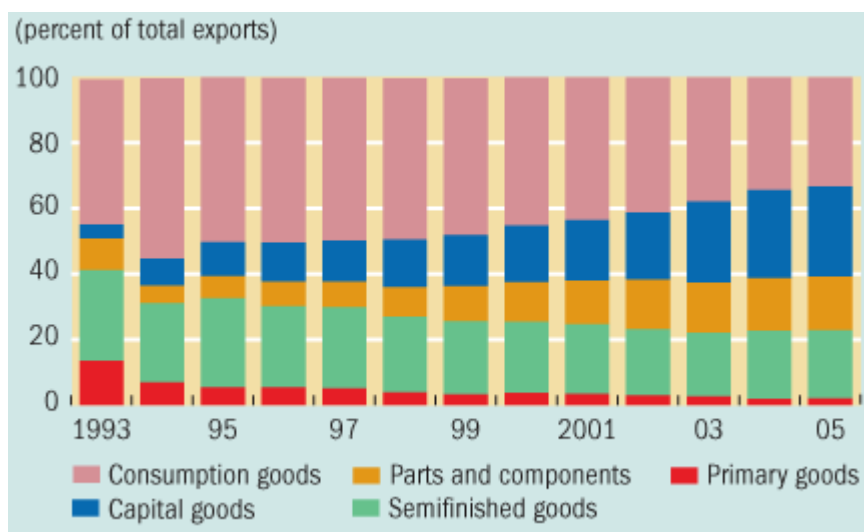
zdroj: „Economy of the People's Republic of China“, Wikipedia, [online]
<http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Prc1952-2005gdp.gif> (14.4.2008).

Příloha 2 – Růst čínské produkce polotovárů

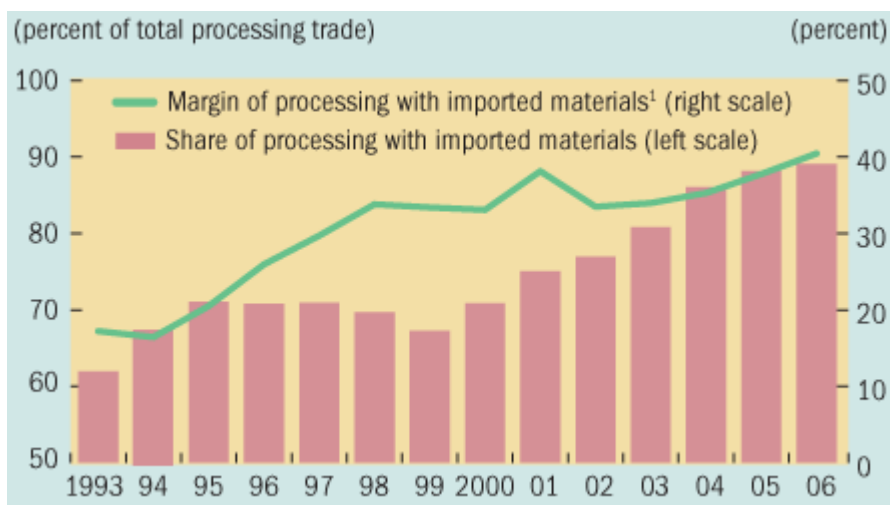
zdroj: Mezinárodní měnový fond.

Příloha 3 – Vývoj složení čínského exportu

pozn.: Dobře patrný je zejména nárůst kapitálového zboží na úkor zboží spotřebního.
zdroj: Mezinárodní měnový fond.

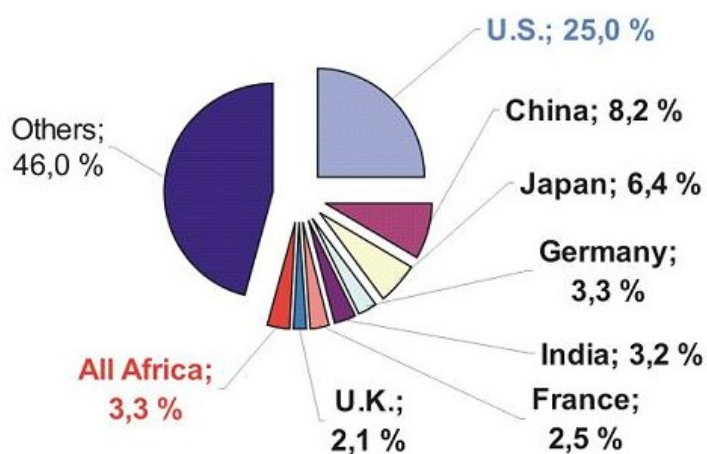
Příloha 4 – Růst přidané hodnoty v čínských výrobcích

pozn.: Přestože podíl dovezených materiálů na čínských produktech neustále stoupá (růžová barva), současně významně roste podíl čínské přidané hodnoty na ceně konečného produktu.

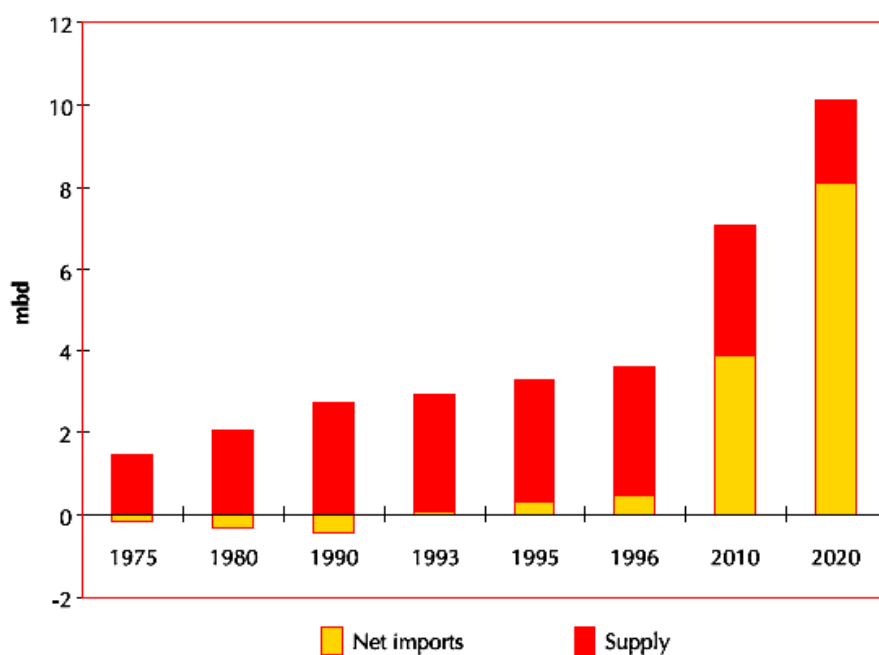
zdroj: Mezinárodní měnový fond.

Příloha 5 – Světová spotřeba ropy podle zemí, 2005

zdroj: „Statistical Review of World Energy 2005“, British Petroleum.

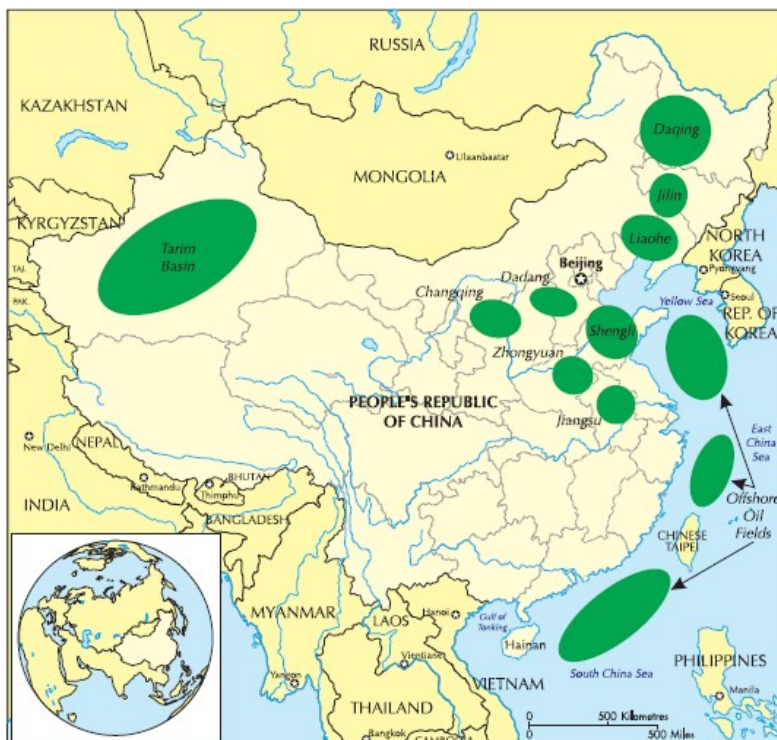
Příloha 6 – Čínská spotřeba ropy

pozn.: Graf znázorňuje především celkový růst objemu čínské spotřeby ropy (celková výška sloupku) a výrazný nárůst dovozu této suroviny (podíl žluté barvy). Růžová část představuje domácí produkci.

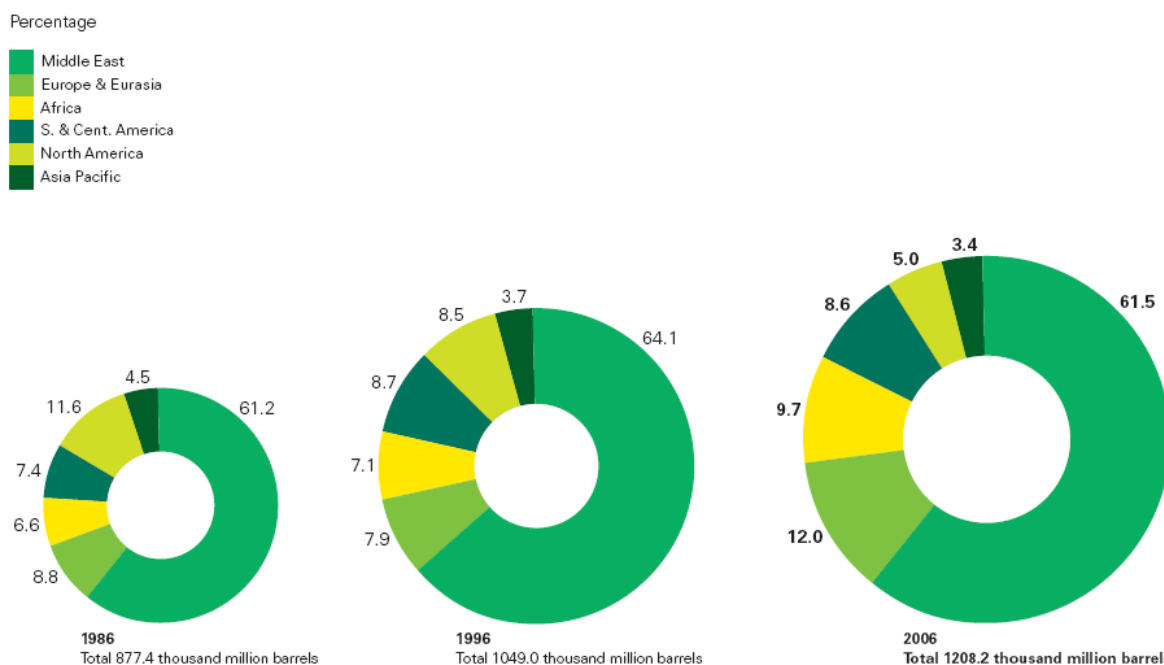
zdroj: „China’s Worldwide Quest for Energy Security“, International Energy Agency.

Příloha 7 – Čínská ropná naleziště

zdroj: „China’s Worldwide Quest for Energy Security“, International Energy Agency.

Příloha 8 – Rozdělení světové produkce ropy

pozn. : Velikost grafů znázorňuje růst produkce ropy. Africký podíl se mezi lety 1986 a 2006 zvýšil o 3.1%.

zdroj: British Petroleum Statistical Review of World Energy 2007.

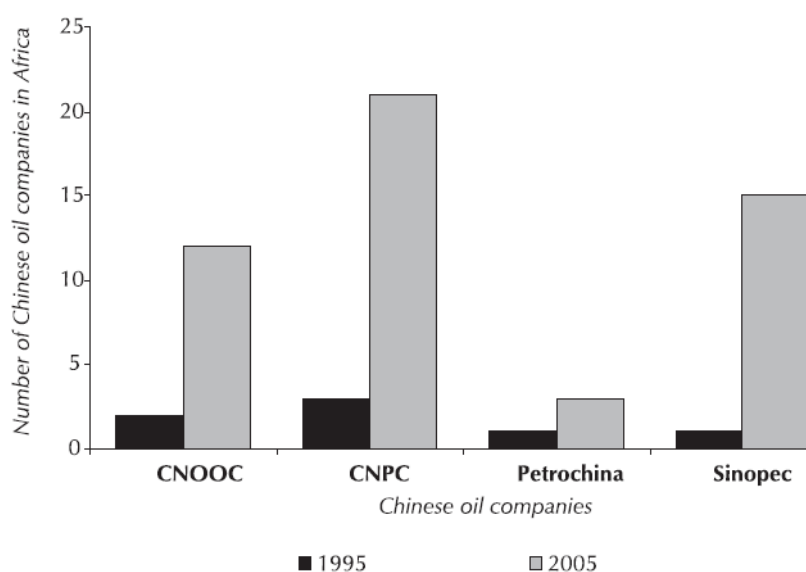
Příloha 9 – Hlavní dodavatelé ropy pro Čínu

	in 2003
Saudi Arabia	15.6
Iran	15
Oman	11.3
Angola	9
Sudan	7.7
Yemen	5.2
Russia	4.5
Indonesia	4
Malaysia	2.3
Equatorial Guinea	2.2
Congo	1.5
Gabon	1.2
Cameroon	1.1
Algeria	0.75
Nigeria	0.6
Egypt	0.3
Others	17.75

pozn.: Červeně zvýrazněné jsou africké státy. Jejich celkový podíl tvoří téměř 30% čínského dovozu.

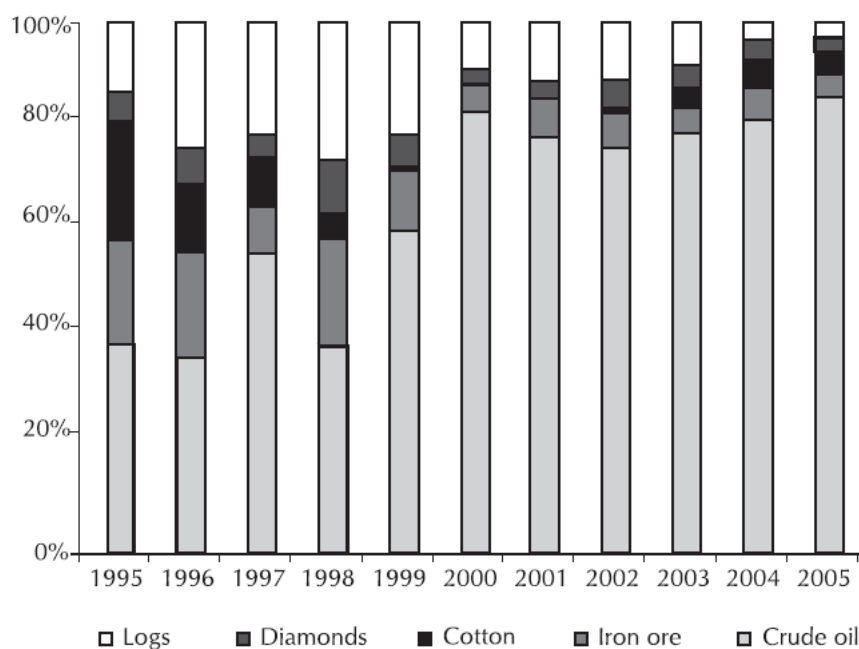
zdroj: „China’s Presence in Africa“, China Perspectives 2005.

Příloha 10 – Africké aktivity čínských ropných společností

zdroj: „What drives China’s growing role in Africa“, Mezinárodní měnový fond.

Příloha 11 – Africký vývoz do Číny

pozn.: Vývoj procentuálního rozložení afrického exportu do Číny. Zjevný je enormní nárůst podílu ropy.

zdroj: „What drives China’s growing role in Africa“, Mezinárodní měnový fond.

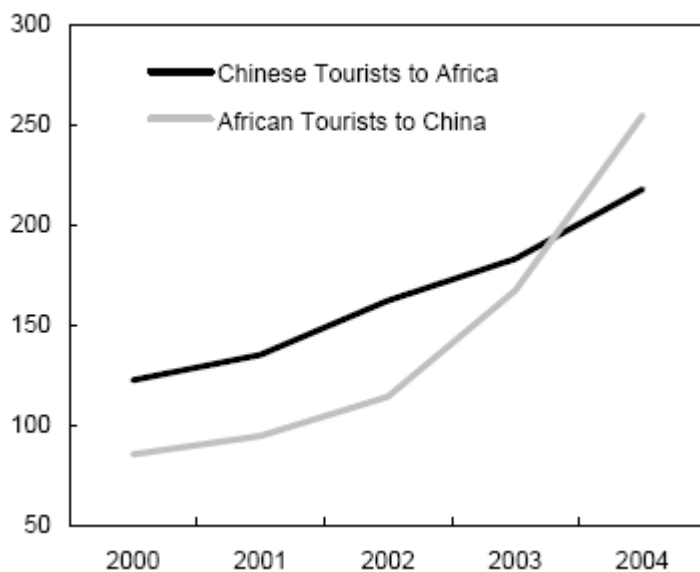
Příloha 12 – Stručný přehled afrických a jihoamerických exportních komodit

	Alumina, ferro, zinc, uranium, manganese	Chemicals (incl. phosphate)	Coffee, cocoa and tea	Copper	Diamonds	Fish, shrimp, fishmeal	Fruit	Gold and platinum	Meat	Nickel	Oil and gas	Soybeans	Sugar	Tobacco	Wood
Latin America															
Argentina											medium				
Bolivia	low							low				high			
Brazil												medium			
Chile				high			low								
Colombia			medium								high				
Costa Rica							low						low		low
Cuba										high			low		
Dom Rep										high			low		
Ecuador						low	medium				high				
Honduras			medium			medium	medium								
Jamaica	high														
Mexico											medium				
Nicaragua			high				low								
Panama						low	low					high			
Paraguay									medium						
Peru				medium		low		medium							
Trinidad & Tobago		medium									high				
Uruguay															
Venezuela											high				
Africa															
Angola											high				
Botswana				low			high								
Cameroon			low								high				
Cote d'Ivoire			medium								high				
Gabon	low										high				low
Ghana	low		medium					high							low
Kenya			high												
Malawi			medium												
Mauritius															
Namibia	medium					high							medium		high
Nigeria											high				
Senegal		medium				medium									
South Africa								medium							
Sudan											high				
Tanzania								high							
Uganda			medium			medium									
Zimbabwe	medium						high								medium
Zambia				high											

*high = > 25% of exports, medium = 10-25% of exports, low = 5-10% of exports

zdroj: „China´s commodity hunger“, Deutsche Bank Research 2006.

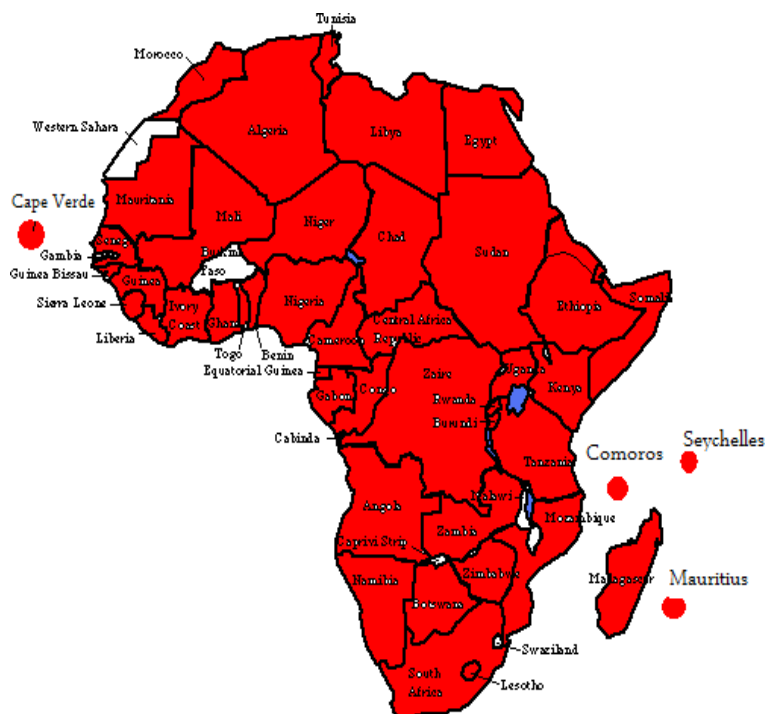
Příloha 13 – Čínsko - africký cestovní ruch

pozn.: Graf vyjadřuje jeho výrazný nárůst v letech 2000 a 2004. Ročně směřuje více turistů z chudší Afriky do Číny, než naopak. Seznam ADS zemí lze získat na: http://www.ccontact.com/ADS_list.htm.

zdroj: „What drives China’s growing role in Africa“, Mezinárodní měnový fond.

Příloha 14 – Členství ve Foru o čínsko-africké spolupráci

pozn. Červeně zbarvené státy jsou členy Fora.

zdroj: vlastní, data z webu Fora o čínsko-africké spolupráci, www.focac.org.

Příloha 15 – Hlasování ve Valném shromáždění Organizace spojených národů

KORELACE HLASOVÁNÍ VE VS OSN VZTAŽENÁ K ČÍNĚ

1,0 = 100% podobnost hlasování

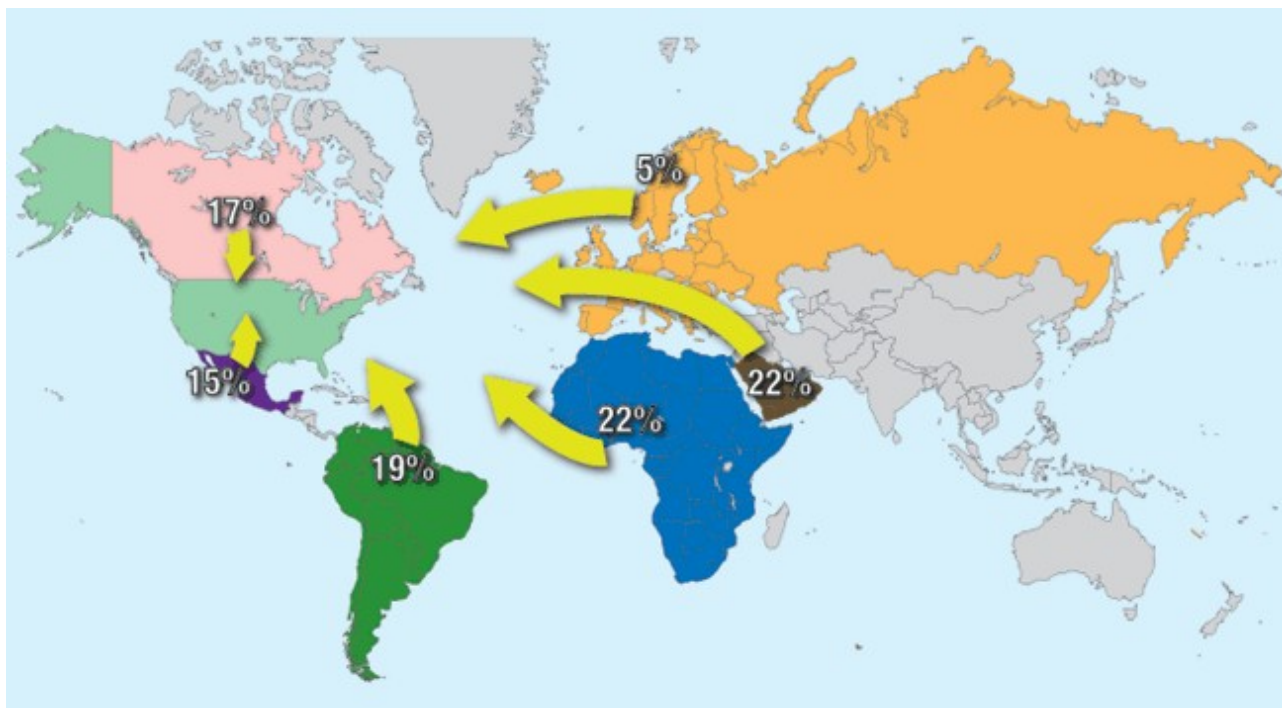
-1 = naprosto opačná hlasování

POŘADÍ	STÁT	KORELAČNÍ KOEFICIENT
1	Egypt	0,9
2	Guinea	0,9
3	Sudan	0,8
4	Libyan Arab Jamahiriya	0,8
5	Senegal	0,8
6	Algeria	0,8
7	Togo	0,8
8	Niger	0,8
9	Mauritania	0,8
10	Tunisia	0,7
11	Mali	0,7
12	Djibouti	0,7
13	Zambia	0,7
14	Namibia	0,7
15	Eritrea	0,7
16	Zimbabwe	0,7
17	Sierra Leone	0,7
18	Mozambique	0,7
19	Comoros	0,7
20	South Africa	0,7
21	Congo, Republic of the...	0,6
22	Morocco	0,6
23	Ghana	0,6
24	Central African Republic	0,5
25	Gabon	0,5
26	Democratic Republic of the Congo	0,5
27	Cape Verde	0,5
28	Ethiopia	0,5
29	Mauritius	0,5
30	Lesotho	0,4
31	Nigeria	0,4
32	Somalia	0,4
33	Benin	0,3
34	Côte d'Ivoire	0,3
35	Liberia	0,3
36	Angola	0,3
37	Rwanda	0,3
38	Kenya	0,2
39	Cameroon	0,2
40	Madagascar	0,2
41	Equatorial Guinea	0,2
42	Botswana	0,2
43	Burundi	0,1
44	Uganda	0,1
45	Chad	0,1
46	Seychelles	0,1
47	Guinea-Bissau	0,1
-	Tanzania	chybí data
-	Czech Republic	-0,1
-	United States of America	-0,5

pozn.: Jedná se o jednoduchou tabulku korelace podobnosti hlasování daného afrického státu k hlasování Číny. Ve spodní části tabulky jsou pro srovnání zařazeny hodnoty pro Českou republiku a USA. Data byla získána na základě hlasování během 61. zasedání VS OSN v období 12.9. až 22.12.2006.

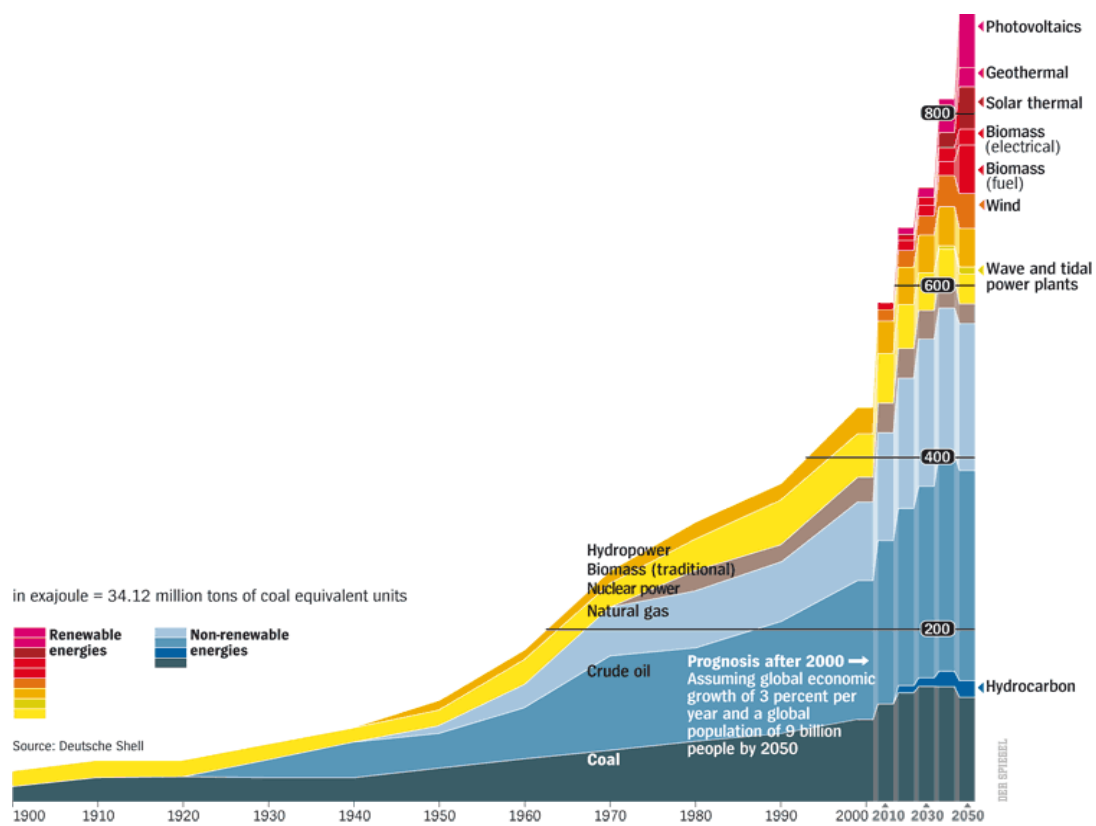
zdroj: dokument č. A/61/49, vlastní výpočty.

Příloha 16 – Dovoz ropy do Spojených států amerických

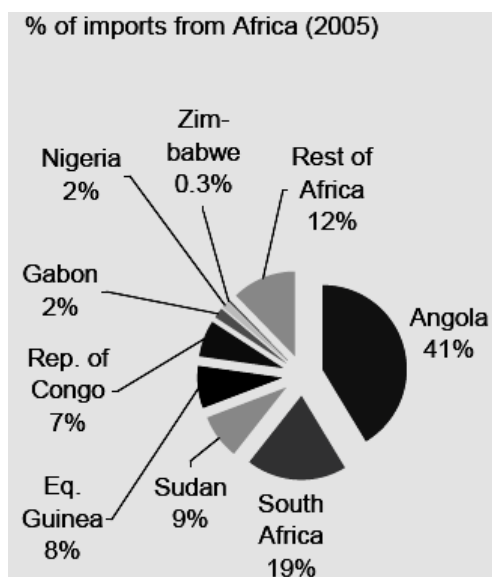
zdroj: Energy Information Administration 2006.

Příloha 17 – Předpokládaný vývoj světové spotřeby energie

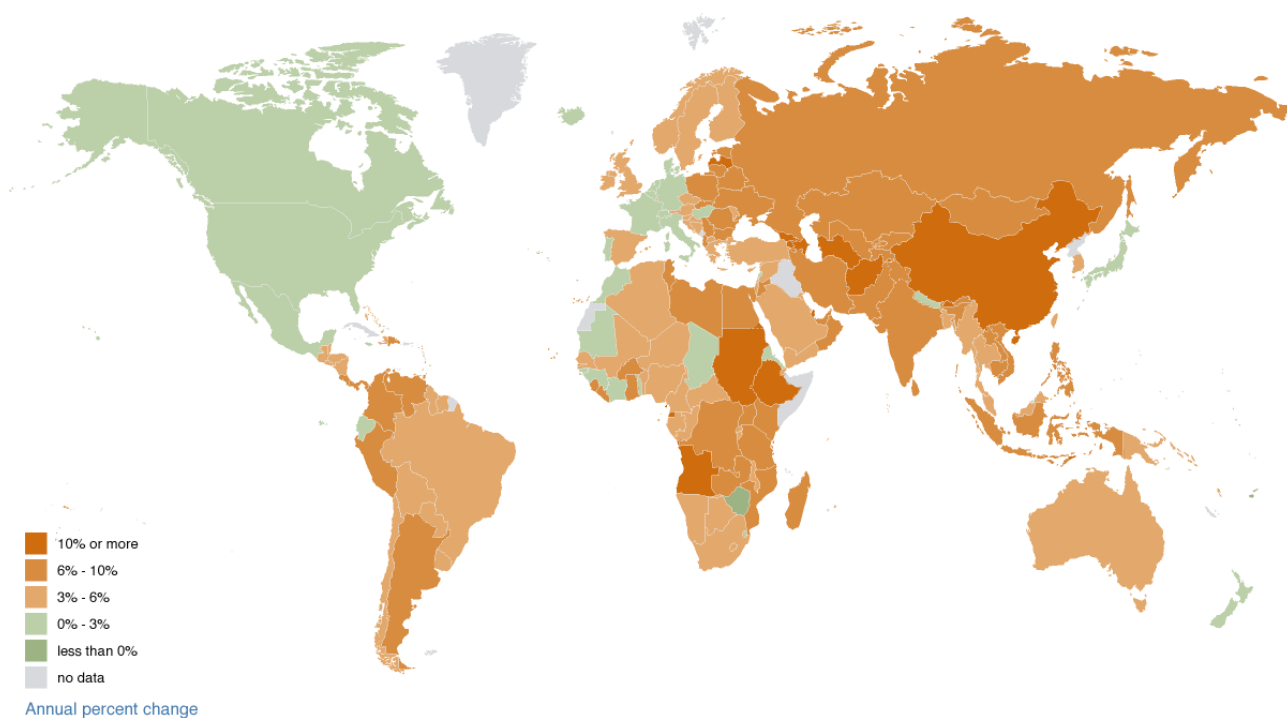
zdroj: Der Spiegel 2007.

Příloha 18 – Hlavní obchodní partneři Číny

zdroj: „China’s commodity hunger“, Deutsche Bank Research 2006.

Příloha 19 – Růst hrubého domácího produktu ve světě v roce 2007

pozn.: Afrika zde dosahuje poměrně vysokých hodnot právě i díky čínskému obchodu a investicím. Zajímavý je třeba příklad válkou postiženého Súdánu.

zdroj: Mezinárodní měnový fond 2007.

Příloha 20 – Účast čínských jednotek na mírových misích OSN

UN Peacekeeping Mission	Abbreviation	Date	Troops		Observers		Police	
			Current	Total	Current	Total	Current	Total
United Nations Truce Supervision Organization	UNTSO	Apr. 1990-present			5	75		
Iraq-Kuwait Observer Mission	UNIKOM	Apr. 1991-Oct. 2003				164		
Mission for the Referendum in Western Sahara	MINURSO	Sep. 1991-present			19	252		
Transitional Authority in Cambodia	UNTAC	Dec. 1991-Sep. 1993		800		97		
Operation in Mozambique	ONUMOZ	Jun. 1993-Dec. 1994				20		
Observer Mission in Liberia	UNOMIL	Nov. 1993-Sep. 1997				33		
Special Mission in Afghanistan	UNSMA	May 1998-Jan. 2000				2		
Observer Mission in Sierra Leone	UNOMSIL	Aug. 1998-present			3	36		
Mission of Support in East Timor	UNMISET	Jan. 2000-present					16	200
Mission in Ethiopia and Eritrea	UNMEE	Oct. 2000-present			7	28		
Mission in Bosnia and Herzegovina	UNMIBH	Jan. 2001-Jan. 2002						20
Mission in the Congo (Kinshasa)	MONUC	Apr. 2001-present	218	654	12	44		
Assistance Mission in Afghanistan	UNAMA	Jan. 2003-present					1	2
Mission in Liberia	UNMIL	Oct. 2003-present	558	1116	14	26	25	30
Operation in Cote d'Ivoire	UNOCI	Mar. 2004-present			3	5		
Mission in Kosovo	UNMIK	Apr. 2004-present					19	19
Stabilization Mission in Haiti	MINUSTAH	May 2004-present					133	133
Operation in Burundi	ONUB	Jun. 2004-present			3	3		
Total			776	2570	66	785	194	404

zdroj: The Jamestown Foundation.

Použitá literatura

- 1 „China’s peaceful rise“, Wikipedia, [online] http://en.wikipedia.org/wiki/China's_peaceful_rise (12.4.2008).
- 2 „The World at Six Billion“, United Nations Secretariat, Population Division, Department of Economic and Social Affairs, [online] <http://www.un.org/esa/population/publications/sixbillion/sixbilpart1.pdf> (14.4.2008).
- 3 „The World Factbook – China“, Central Intelligence Agency 2008, [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html> (12.4.2008).
- 4 Zulu Hu, Mohsin S. Khan: „Why is China Growing so Fast?“, International Monetary Fund, Washington D.C., 1997, [online] <http://www.imf.org/EXTERNAL/PUBS/FT/ISSUES8/issue8.pdf> (13.4.2008).
- 5 Eisenman Joshua, Kurlantzick Joshua: „China’s African Strategy“, Current History 5/2006, [online] <http://www.carnegieendowment.org/files/Africa.pdf> (14.4.2008).
- 6 „Patron of African Misgovernment“, The New York Times 18/2/2007 [online] http://www.nytimes.com/2007/02/19/opinion/19mon1.html?_r=3&oref=slogin&oref=slogin&oref=slogin (12.4.2008).
- 7 „Organisation of African Unity“, Wikipedia, [online] http://en.wikipedia.org/wiki/Organization_of_African_Unity (13.4.2008).
- 8 „Growth and Poverty Reduction Strategy 2006-2009“, National Development Planning Commission, Accra, 2005, [online] <http://www.ndpc.gov.gh/pdf/Final%20GPRS%20II%202006.pdf> (13.4.2008).
- 9 Robert L. Tignor: „W. Arthur Lewis and the birth of development economics“, The Economic History Review Vol. 60, 2007, [online] <http://www.blackwell-synergy.com/action/showPdf?submitPDF=Full+Text+PDF+%28236+KB%29&doi=10.1111%2Fj.1468-0289.2007.00381.13.x> (13.4.2008).
- 10 „The World Factbook – Ghana“, Central Intelligence Agency 2008, [online] <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gh.html> (13.4.2008).
- 11 Aleš Kocourek: „Ghana: Stigmata zaostalosti“, Mezinárodní politika 31/5, 5/2007, Praha 2007, str. 30, 31.
- 12 „Millenium Development Goals Indicators“, UN Statistics Division, [online] <http://unstats.un.org/unsd/mdg/> (13.4.2008).
- 13 „Ghana to achieve middle-income status in 10 years-President Kufuor“, BusinessGhana, 9/2007, [online] <http://www.businessghana.com/portal/finance/index.php?op=getNews&id=70063> (13.4.2008).
- 14 Muekalia Domingos Jardo: „Africa and China’s Strategic Partnership“, African Security review, 1/2004, [online] <http://www.iss.co.za/pubs/ASR/13No1/F1.pdf> (13.4.2008).
- 15 Lafargue François: „China’s Presence in Africa“, China Perspectives, 2005, [online] <http://chinaperspectives.revues.org/document519.html> (14.4.2008).
- 16 Naidu Sanusha, Davies Martyn: „China Fuels its Future with africa’s Riches“, South African Journal of International Affairs, 2006, [online] https://www.up.ac.za/dspace/bitstream/2263/3497/1/Naidu_China%282006%29.pdf (13.4.2008).
- 17 „BP Statistical review of World Energy“, British Petroleum, 6/2007, [online] http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2007/STAGING/local_assets/downloads/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_report_2007.pdf (14.4.2008).
- 18 Wang Jian-Ye: „What Drives China’s Growing Role in Africa?“, International Monetary Fund, Working Paper, 10/2007, [online] <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07211.pdf> (14.4.2008).
- 19 Broadman Harry G: „Connecting Africa and Asia“, International Monetary Fund, Finance and Development 44/1, 6/2007, [online] <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2007/06/broadman.htm> (14.4.2008).
- 20 Pan Esther: „China, Africa, and Oil“, Council on Foreign Relations 1/2007, [online] <http://www.cfr.org/publication/9557/#7> (14.4.2008).
- 21 „China-Africa trade jumps by 39%“, BBC NEWS, 1/2006, [online] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4587374.stm> (14.4.2008).

-
- 22 Kahn Joseph: „China and African Nations Set trade Deals Worth \$1.9 Billion“, The New York Times 6/2006, [online] http://www.nytimes.com/2006/11/06/world/asia/06china.html?_r=1&oref=slogin (14.4.2008).
- 23 „Africa: Top Option for China’s Agricultural investment“, China Development Gateway 9/2002, [online] <http://en.chinagate.com.cn/english/2925.htm> (14.4.2008).
- 24 Bristow Michael: „China in Africa: Developing ties“, BBC NEWS, 11/2007, [online] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7118941.stm> (14.4.2008).
- 25 Berdych Antonín, Prášil Václav: „Půlstoletí čínsko-afričké mesaliance“, Mezinárodní politika 30/12, 12/2006, [online] http://www.amo.cz/cz/vyzkumne_centrum/publikace/index.php?IDp=307%22 (13.4.2008).
- 26 Pečenka Marek, Luňák Petr a kolektiv: Encyklopedie moderní historie, Praha, Libri 2007, str.43.
- 27 Legwaila Joseph. L.: „Briefing to the UN Secretariat African Group on the „Beijing Summit of the Forum on China-Africa Cooperation“, [online] <http://www.un.org/africa/osaa/speeches/Briefing%20on%20China%20Africa%20Union%2020%20November%2006.pdf> (14.4.2008).
- 28 „Programme for China-Africa Cooperation in Economic and Social Development“, Forum on China-Africa Cooperation 2000, [online] <http://www.focac.org/eng/zyzl/hywj/t157834.htm> (13.4.2008).
- 29 „Addis Ababa Action Plan“, Forum on China-Africa Cooperation 2003, [online] <http://www.focac.org/eng/zyzl/hywj/t157710.htm> (13.4.2008).
- 30 „Beijing Action Plan“, Forum on China-Africa Cooperation 2006, [online] <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zyzl/hywj/t280369.htm> (14.4.2008).
- 31 „The NEPAD Framework“, New Partnership for Africa’s Development 2001, [online] <http://www.nepad.org/2005/files/documents/inbrief.pdf> (14.4.2008).
- 32 Červenka Zdeněk: „Afrika – kontinent, který nás zklamal“, Mezinárodní politika 31/5, 5/2007, Praha 2007, str. 4.
- 33 „Liberia“, Forum on China-Africa Cooperation 2006, [online] http://english.focacsummit.org/2006-09/22/content_1088.htm (14.4.2008).
- 34 „South Africa and Taiwan sever relations“, BBC NEWS, 1/1/1998, [online] <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/43856.stm> (14.4.2008).
- 35 Davies Kenneth: „China comes into view“, OECD Observer No.234, 10/2002, [online] http://www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/822/China_comes_into_view.html (14.4.2008).
- 36 Alden Chris: „Leveraging the Dragon: Toward "An Africa That Can Say No"“, eAfrica 3/2005, [online] <http://yaleglobal.yale.edu/display.article?id=5336&page=1> (14.4.2008).
- 37 „Mr. Bush and Africa“, Washington Post, 7/6/2005, [online] <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/06/06/AR2005060601726.html> (14.4.2008).
- 38 EU – Africa summit website, [online] http://ec.europa.eu/development/services/events/eu-africa-summit-2007/index_en.cfm (aktualizováno 13.4.2008).
- 39 Jůn Jan: „Evropská unie a padesátka afrických zemí se nedohodly“, Český rozhlas 10/12/2007, [online] http://www.rozhlas.cz/evropskaunie/komentare/_zprava/405639 (aktualizováno 13.4.2008).
- 40 Stiglitz Joseph. E.: „Znovu na téma prokletí přírodních zdrojů“, Project Syndicate 8/2004, [online] <http://www.project-syndicate.org/commentary/stiglitz48/Czech> (14.4.2008).
- 41 Thompson Drew: „Beijing’s Participation in UN Peacekeeping Operations“, China Brief 10/11, 10/5/2005, [online] <http://jamestown.org/terrorism/news/article.php?articleid=2373099&printthis=1> (14.4.2008).